DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot prp nr 44

(1997-98)

Om lov om endringer i forsikrings-lovgivningen, aksjelovgivningen og enkelte andre lover

Innhold

		Side
1	**Proposisjonens hovedinnhold**	3
2	**Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen**	4
2.1	Høringsbrev 3 juli 1997 om endringer i naturskadeforsikringsloven, foreldelsesloven og forsikringsavtaleloven	4
2.2	Høringsbrev 9 september 1997 om endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven	4
2.3	Andre forslag	5
3	**Endringer i reglene om krav etter naturskadeforsikringsloven**	6
3.1	Innledning	6
3.2	Frist for å bringe en sak om krav på erstatning inn for ankenemnda for Statens naturskadefond	6
3.3	Saksbehandlingsregler i ankenemnda for Statens naturskadefond	7
3.4	Frist for å bringe avgjørelser som er truffet av ankenemnda for Statens naturskadefond inn for domstolene	7
3.5	Foreleggelse for ankenemnda for Statens naturskadefond når selskapet helt eller delvis har avslått kravet og gitt melding i samsvar med forsikringsavtaleloven § 8-5 annet ledd	8
4	**Foreldelse av krav mot forsikringsselskap etter at kravet er meldt til selskapet**	9
4.1	Forslaget i høringsbrevet 3 juli 1997	9
4.2	Høringsinstansenes syn	10
4.3	Departementets vurdering	11
5	**Endringer i foreldelseslovens regler om avbrudd av foreldelse**	13
5.1	Innledning	13
5.2	Avbrudd av foreldelse der nemnda ikke tar stilling til alle sider ved saken	13
5.3	Avbrudd av foreldelse når det er skyldneren som bringer kravet inn for forvaltningsorganet eller nemnda	14
5.4	Virkningen av avbrutt foreldelse	14
6	**Endringer i aksjelovens og allmennaksjelovens regler om konsernfusjon og konsernfisjon**	17
6.1	Innledning	17
6.2	Nærmere om konsernfusjon og konsernfisjon etter aksjeloven 1976	17
6.3	Forslaget i høringsbrevet 9 september 1997	18
6.4	Høringsinstansenes syn	19
6.5	Departementets vurdering	19
7	**Tilpasninger i produktansvarsloven til EF-direktiv 25 juli 1985 (85/374/EØF) artikkel 8 nr 1**	21
7.1	Innledning	21
7.2	Gjeldende rett	21
7.3	Forholdet til produktansvarsdirektivet	21
7.4	Departementets vurdering	21
8	**Økonomiske, administrative og miljømessige konsekvenser**	22
9	**Merknader til de enkelte bestemmelser**	23
9.1	Merknader til endringen i bilansvarsloven	23
9.2	Merknader til endringen i sameieloven	23
9.3	Merknader til endringen i forvaltningsloven	23
9.4	Merknader til endringene i odelsloven	23
9.5	Merknader til endringene i foreldelsesloven	23
9.6	Merknader til endringen i produktansvarsloven	24
9.7	Merknader til endringen i yrkesskadeforsikringsloven	24
9.8	Merknader til endringene i forsikringsavtaleloven	24
9.9	Merknader til endringene i naturskadeforsikringsloven	24
9.10	Merknader til endringen i naturskadeloven	24
9.11	Merknader til endringene i sjøloven	24
9.12	Merknader til endringene i aksjeloven	24
9.13	Merknader til endringene i allmennaksjeloven	29
9.14	Merknader til ikrafttredelsesbestemmelsen	30
	Forslag til lov om endringer i forsikringslovgivningen, aksjelovgivningen og enkelte andre lover	31

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot prp nr 44

(1997-98)

Om lov om endringer i forsikringslovgivningen, aksjelovgivningen og enkelte andre lover

Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 27. mars 1998, godkjent i statsråd samme dag.

1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmer Justisdepartementet forslag om endringer i forsikringslovgivningen, aksjelovgivningen og enkelte andre lover.

Proposisjonen inneholder for det første forslag om enkelte endringer i reglene om krav på erstatning etter *lov 16 juni 1989 nr 70 om naturskadeforsikring*. Etter §§ 2 og 3 i denne loven kan enkelte spørsmål om naturskadeforsikring forelegges ankenemnda for Statens naturskadefond etter reglene i naturskadeloven (*lov 25 mars 1994 nr 7*) §§ 18 og 19. Endringsforslagene gjelder presiseringer og avklaringer av enkelte uklarheter i reglene om slik foreleggelse, se nærmere kapittel 3.

Det foreslås videre en endring av reglene i *lov 16 juni 1989 nr 69 om forsikringsavtaler, lov 16 juni 1989 nr 65 om yrkesskadeforsikring* og *bilansvarsloven 3 februar 1961* om forsikringsselskapers adgang til å påberope seg foreldelse etter at forsikringskravet er meldt til selskapet, se kapittel 4. For å unngå at foreldelse inntrer i en situasjon hvor forsikringstakeren kan ha grunn til å tro at han eller hun har foretatt seg det som er nødvendig for å forfølge sitt krav, er det foreslått en regel om at forsikringsselskapet ikke kan påberope seg foreldelse før det har gitt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt.

Det foreslås enkelte endringer i reglene om avbrudd av foreldelse i foreldelsesloven (*lov 18 mai 1979 nr 18*). Endringene gjelder i det vesentlige krav som bringes inn for visse forvaltningsorganer eller særskilte klage- eller reklamasjonsnemnder. Siktemålet er å foreta en klargjøring av reglene for visse tilfeller der det i dag er uklart hvordan loven skal forstås, se kapittel 5.

I *lov 13 juni 1997 nr 44 om aksjeselskaper* og *lov 13 juni 1997 nr 45 om allmennaksjeselskaper* foreslås det enkelte endringer i reglene om konsernfusjon og konsernfisjon, jf § 13-2 annet ledd og § 14-2 tredje ledd i de to lovene. Forslaget går ut på at kapitalforhøyelsen i det overtakende selskapets morselskap, eller i et annet datterselskap i konsernet, kan gjennomføres ved at det overtakende selskapet utsteder en fordring som benyttes som aksjeinnskudd, se nærmere kapittel 6.

I *lov 23 desember 1988 nr 104 om produktansvar* foreslås det en endring for å tilpasse bestemmelsen til EF-direktiv 25 juli 1985 (85/374/EØF) artikkel 8 nr 1. Forslaget går ut på en endring av § 2-5, slik at det presiseres at produsentens ansvar etter bestemmelsen ikke kan reduseres i de tilfellene som er omfattet av direktivets artikkel 8 nr 1. Se nærmere kapittel 7.

Ellers inneholder proposisjonen forslag om retting av inkurier og enkelte tekniske tilpasninger uten innholdsmessige endringer, først og fremst i aksjelovgivningen, men også i enkelte andre lover.

2 Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen

2.1 HØRINGSBREV 3 JULI 1997 OM ENDRINGER I NATURSKADEFORSIKRINGSLOVEN, FORELDELSESLOVEN OG FORSIKRINGSAVTALELOVEN

Ved høringsbrev 3 juli 1997 sendte Justisdepartementet på høring forslag til enkelte endringer i naturskadeforsikringsloven, foreldelsesloven og forsikringsavtaleloven. I høringsbrevet ble det for det første foreslått endringer i reglene om behandling av krav etter naturskadeforsikringsloven. Det ble også foreslått endringer i foreldelseslovens regler om avbrudd av foreldelse når tvist om et krav behandles av særskilt forvaltningsorgan eller nemnd. Videre ble det foreslått endringer i forsikringsavtalelovens regler om foreldelse av krav mot forsikringsselskap etter at kravet er meldt til selskapet. Dessuten ble det i samråd med Landbruksdepartementet foreslått å rette opp en feilhenvisning i naturskadeloven.

Et siktemål med flere av forslagene i høringsnotatet var å sikre at foreldelse eller annet rettighetstap som følge av fristoverskridelse, ikke inntrer i situasjoner der fordringshaveren har grunn til å tro at han eller hun har foretatt seg det som er nødvendig for å ivareta sine rettigheter.

Høringsbrevet ble sendt til følgende adressater:
Departementene
Ankenemnda for Statens naturskadefond
Kredittilsynet
Regjeringsadvokaten
Den Norske Advokatforening
Den norske Bankforening
Den norske Dommerforening
Forbrukernes Forsikringskontor
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Kommunenes Sentralforbund
Landsforeningen for trafikkskadde
Landsorganisasjonen i Norge
Norges Forsikringsforbund
Norges Juristforbund
Norsk Kreditorforbund
Norsk Naturskadepool
Norske Forsikringsmegleres Forening
Næringslivets Hovedorganisasjon
Sparebankforeningen i Norge
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Høringsfristen ble satt til 31 oktober 1997. Følgende instanser ga realitetsuttalelse:
Barne- og familiedepartementet
Forsvarsdepartementet
Landbruksdepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Sosial- og helsedepartementet
Ankenemnda for Statens naturskadefond
Kredittilsynet
Regjeringsadvokaten
Den Norske Advokatforening
Den norske Bankforening
Forbrukernes Forsikringskontor
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Landsforeningen for trafikkskadde
Landsorganisasjonen i Norge
Norges Forsikringsforbund
Norske Forsikringsmegleres Forening
Sparebankforeningen i Norge
Riksantikvaren
Rikstrygdeverket

2.2 HØRINGSBREV 9 SEPTEMBER 1997 OM ENDRINGER I AKSJELOVEN OG ALLMENNAKSJELOVEN

Ved høringsbrev 9 september 1997 sendte Justisdepartementet på høring forslag til enkelte endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven (lover 13 juni 1997 nr 44 og 45). Aksjeloven og allmennaksjeloven er ennå ikke satt i kraft. Ved ikrafttredelsen vil de avløse lov 4 juni 1976 nr 59 om aksjeselskaper.

Endringsforslagene gjaldt for det første aksjelovens og allmennaksjelovens regler om konsernfusjon og konsernfisjon, jf § 13-2 annet ledd og § 14-2 tredje ledd i de to lovene. Forslagene hadde sammenheng med Regnskapslovutvalgets forslag i NOU 1995: 30 om å oppheve adgangen til oppskrivning av anleggsmiddel. Det ble dessuten foreslått enkelte endringer som gjaldt retting av inkurier.

Høringsbrevet ble sendt til følgende adressater:
Finansdepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Planleggings- og samordningsdepartementet
Brønnøysundregistrene
Kredittilsynet
Norges Bank
Riksrevisjonen
Akademikernes Fellesorganisasjon
Aksje- og obligasjonsfondenes Forening

Aksjesparerforeningen i Norge
Arbeidsgiverforeningen for Skip og Offshorefartøyer
Den Norske Advokatforening
Den norske Bankforening
Det norske Veritas
Finansieringsselskapenes Forening
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Kommunenes Sentralforbund
Landsorganisasjonen i Norge
Maskinentreprenørenes Forbund
Norges Fondsmeglerforbund
Norges Forsikringsforbund
Norges Juristforbund
Norges Kreditorforbund
Norges Lastebileier-Forbund
Norges Rederiforbund
Norges Registrerte Revisorers Forening
Norges Statsautoriserte Revisorers Forening
Norske Finansanalytikeres Forening
Norske Finansmegleres Forening
Norske Inkassobyråers Forening
Norske Regnskapsøkonomers Forening
Norske Sivilingeniørers Forening
Norske Siviløkonomers Forening
Norsk Investorforum
Næringslivets Aksjemarkedsutvalg
Næringslivets Hovedorganisasjon
Oslo Børs
Revisorrådet
Sparebankforeningen i Norge
Styreakademiet-Norsk Forening for Styremedlemmer
Verdipapirsentralen
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Høringsfristen ble satt til 9 desember 1997. Følgende instanser ga realitetsuttalelse:
Finansdepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Kredittilsynet
Den norske Bankforening
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Landsorganisasjonen i Norge
Maskinentreprenørenes Forbund
Norges Statsautoriserte Revisorers Forening
Norske Sivilingeniørers Forening
Næringslivets Hovedorganisasjon
Oslo Børs

Det har også kommet inn en høringsuttalelse fra en enkeltperson.

2.3 ANDRE FORSLAG

I proposisjonen foreslås det også en endring av produktansvarsloven som følge av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Endringen går ut på å tilpasse produktansvarsloven § 2-5 til artikkel 8 nr 1 i EF-direktiv 25 juli 1985 (85/374/EØS). Lovforslaget har ikke vært sendt på alminnelig høring da dette anses åpenbart unødvendig, jf utredningsinstruksen § 4.3. Det foreslås dessuten endringer i enkelte andre lover som går ut på rettelser av inkurier o l. Heller ikke disse forslagene har vært på høring.

3 Endringer i reglene om krav etter naturskadeforsikringsloven

3.1 INNLEDNING

I høringsbrevet 3 juli 1997, jf kapittel 2.1, ble det foreslått enkelte endringer i reglene om krav på erstatning etter lov 16 juni 1989 nr 70 om naturskadeforsikring. Forslagene knyttet seg til naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd første punktum og § 3 fjerde ledd første punktum og forsikringsavtaleloven (lov 16 juni 1989 nr 69) § 8-5 annet ledd første punktum. Dessuten inneholdt høringsbrevet et forslag om å rette en henvisningsfeil i naturskadeloven (lov 25 mars 1994 nr 7) § 19 første ledd annet punktum.

Etter naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd kan sikrede eller forsikringsselskapet når det er tvil om det foreligger en naturskade, eller om det er grunnlag for å avkorte erstatningen etter naturskadeforsikringsloven § 1 tredje ledd, bringe saken inn for ankenemnda for Statens naturskadefond etter reglene i naturskadeloven §§ 18 og 19. Det samme gjelder dersom det oppstår tvil om det er inntruffet én eller flere naturkatastrofer, jf naturskadeforsikringsloven § 3 fjerde ledd.

Naturskadeloven §§ 18 og 19 har regler om skadelidtes adgang til å klage til ankenemnda over fondsstyrets avgjørelser etter naturskadeloven. Før den nye naturskadeloven ble vedtatt i 1994, sto bestemmelsene om klage til ankenemnda i §§ 20 og 21 i lov 9 juni 1961 nr 24 om sikring mot og erstatning for naturskader. Bestemmelsene i 1994-loven er på en del punkter endret i forhold til den gamle naturskadeloven, jf bl a Ot prp nr 12 (1994-95) s 29.

Det kan reises spørsmål om hvor langt henvisningen i naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd rekker når det gjelder de ulike bestemmelsene i naturskadeloven §§ 18 og 19. Det er her en del uklarheter som det etter departementets syn er behov for å få avklart og presisert nærmere.

3.2 FRIST FOR Å BRINGE EN SAK OM KRAV PÅ ERSTATNING INN FOR ANKENEMNDA FOR STATENS NATURSKADEFOND

Etter naturskadeloven § 19 første ledd første punktum må klage over fondsstyrets vedtak om erstatning etter naturskadeloven sendes til fondsstyret innen tre uker etter at skadelidte har mottatt melding om styrets vedtak. Det kan synes noe uklart om denne 3-ukersfristen også gjelder for sikredes adgang til å bringe forsikringsspørsmål inn for ankenemnda for Statens naturskadefond etter naturskadeforsikringsloven §§ 2 og 3.

Om dette heter det i høringsbrevet:

«Henvisningen fra naturskadeforsikringslovens bestemmelser til naturskadeloven § 19 taler i retning av at 3-ukersfristen også gjelder i forsikringssakene. I den gamle naturskadeloven av 1961 § 22 gikk det uttrykkelig frem at den daværende månedsfristen for å bringe en sak inn for ankenemnda også gjaldt for forsikringstakere og forsikringsselskaper. I den nye naturskadeloven § 19 er imidlertid denne presiseringen utelatt i lovteksten. I Ot prp nr 12 (1993-94) er det på s 29 inntatt en uttalelse som kan tyde på at den nye 3-ukersfristen bare skal gjelde for saker etter naturskadeloven:

«Klagefristen er satt til tre uker som i forvaltningsloven § 29. Det kan ikke sees å være grunnlag for noen avvikende klagefrist.

Forsikringsselskapenes og -tagernes rettigheter anses uttømmende regulert i naturskadeforsikringslovens §§ 2 og 3. Det er ikke behov for å fastsette noen frist i denne forbindelse.»

Det synes uansett ikke klart hva som skal være utgangspunktet for en eventuell frist i naturskadeforsikringssakene. I motsetning til naturskadeklagene, der underretningen om fondsstyrets avgjørelse setter en klar grense for klagefristens utgangspunkt, har man ikke i forsikringssakene noe felles og entydig skjæringspunkt. Selv om det nok vil være slik at de fleste sakene som ankenemnda behandler, er innbragt av forsikringstakere som har fått helt eller delvis avslag fra forsikringsselskapet, er det ikke noe vilkår for å bringe naturskadeforsikringssaker inn for ankenemnda at selskapet har tatt standpunkt i saken. En 3-ukersfrist som tar utgangspunkt i underretning om selskapets avslag, vil derfor bare få anvendelse for en del av de sakene som kan bringes inn for ankenemnda. Det vil videre kunne hevdes at man gjennom å sette opp en så kort frist som bare vil få praktisk betydning for forsikringstakerne, skaper en ubalanse mellom forsikringstakerne og forsikringsselskapene.»

I høringsbrevet ble det foreslått å sidestille foreleggelse for ankenemnda for Statens naturskadefond med nemndsbehandling etter forsikringsavtaleloven § 20-1 i den særlige foreldelsesregelen i forsikringsavtaleloven § 8-5, se nærmere kapittel 3.5. Som en følge av dette forslaget vil det i de tilfellene der selskapet helt eller delvis avslår et krav om erstatning etter en naturskadeforsikringsavtale, gjelde en frist på seks måneder fra sikrede får skriftlig melding om selskapets avslag for å bringe spørsmålet inn for ankenemnda. Der selskapet ikke har avslått kravet, gjelder i utgangspunktet den alminnelige foreldelsesfristen på tre år fra utløpet av det kalenderåret da sikrede fikk nødvendig kunnskap om det forhold

som begrunner kravet, jf forsikringsavtaleloven § 8-6.

Under *høringen* er samtlige av de høringsinstanser som uttaler seg, positive til forslaget. Dette gjelder: *Barne- og familiedepartementet, Regjeringsadvokaten, Kredittilsynet, Riksantikvaren, Forbrukerrådet, Den Norske Advokatforening* og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon. Ankenemnda for Statens naturskadefond* uttaler at man ikke har innsigelser til lovforslaget.

D e p a r t e m e n t e t foreslår på denne bakgrunn at henvisningene i naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd begrenses slik at det går klart frem at fristbestemmelsen i naturskadeloven § 19 første ledd ikke får anvendelse for saker etter naturskadeforsikringsloven.

3.3 SAKSBEHANDLINGSREGLER I ANKENEMNDA FOR STATENS NATURSKADEFOND

Naturskadeloven § 19 første ledd annet punktum bestemmer at saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven (lov 10 februar 1967) kapittel IV får anvendelse for ankenemndas behandling av klager over fondsstyrets avgjørelser etter naturskadeloven. Den korrekte henvisning skal være forvaltningsloven kapittel VI om klage og omgjøring, og i høringsbrevet ble det foreslått å rette opp feilhenvisningen.

Naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd henviser til den nevnte bestemmelsen i naturskadeloven § 19 første ledd annet punktum. I høringsbrevet ble det foreslått å sløyfe denne henvisningen. Om dette forslaget heter det:

«Når et forsikringsspørsmål er brakt inn for ankenemnda, vil man ikke stå overfor en ordinær klage i forvaltningslovens forstand. De reglene som refererer seg spesielt til klagesaksbehandlingen, vil derfor ikke være relevante for nemndas behandling av forsikringssakene. De øvrige saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven vil derimot på vanlig måte komme til anvendelse for ankenemndas behandling av forsikringsspørsmålet, jf f eks bestemmelsene i kapitlene IV og V om saksforberedelse og vedtak. Det er imidlertid ikke nødvendig å presisere dette særskilt i lovteksten. Den nåværende henvisning i naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd til naturskadeloven § 19 første ledd annet punktum kan etter dette gå ut.»

Forslaget støttes av *Barne- og familiedepartementet, Riksantikvaren, Forbrukerrådet, Den Norske Advokatforening* og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon. Ankenemnda for Statens naturskadefond* uttaler at man ikke har innsigelser mot forslaget.

Kredittilsynet uttaler:

«Justisdepartementet foreslår videre at henvisningen fra naturskadeforsikringsloven §§ 2 og 3 til naturskadeloven § 19 i sin helhet utgår da klagesaksbehandlingsreglene i forvaltningslovens kapittel VI etter Justisdepartementets mening ikke vil være relevante for forsikringssakene ankenemnda for Statens naturskadefond behandler.

Kredittilsynet stiller spørsmål ved om ikke det i loven bør nedfelles saksbehandlingsregler også for disse sakene. Disse sakene vil ofte ha forbrukere som parter på den ene siden og forsikringsselskapene på den andre siden. Dette vil ofte føre til en skjevhet i styrkeforholdet som etter Kredittilsynets mening bør ivaretas ved å lovfeste enkelte minimumskrav til saksbehandlingen.»

D e p a r t e m e n t e t mener at henvisningen i naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd til naturskadeloven § 19 første ledd annet punktum bør gå ut, jf begrunnelsen i høringsbrevet. Når det gjelder Kredittilsynets uttalelse om behov for lovfesting av egne saksbehandlingsregler for Ankenemndas behandling av saker etter naturskadeforsikringsloven §§ 2 og 3, viser departementet til at de øvrige saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven vil gjelde selv om man sløyfer henvisningen til reglene om klage og omgjøring i forvaltningsloven kapittel VI. Ankenemnda er et forvaltningsorgan som omfattes av forvaltningslovens virkeområde, og reglene i blant annet kapittel IV om saksforberedelse og kapittel V om vedtaket vil også gjelde når nemnda behandler saker etter naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd.

3.4 FRIST FOR Å BRINGE AVGJØRELSER SOM ER TRUFFET AV ANKENEMNDA FOR STATENS NATURSKADEFOND INN FOR DOMSTOLENE

I høringsbrevet ble det også foreslått å endre naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd slik at det gjøres unntak for den 3-månedersfristen som naturskadeloven § 19 annet ledd annet punktum setter for å bringe en avgjørelse fra ankenemnda for Statens naturskadefond inn for domstolene. Bakgrunnen er at en slik 3-månedersfrist kan gjøre det komplisert å forfølge uriktige forsikringsavgjørelser.

Det heter i høringsbrevet:

«Det synes å følge både av ordlyden i naturskadeforsikringsloven §§ 2 og 3 og av forarbeidene til bestemmelsene at 3-månedersfristen i naturskadeloven § 19 annet ledd *ikke* får anvendelse for saker etter naturskadeforsikringsloven.

I naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd heter det at forsikringsselskapet eller sikrede når det er tvil om det foreligger naturskade/én eller flere naturkatastrofer kan «*forelegge* spørsmålet for ankenemnda for Statens naturskadefond etter reglene i naturskadeloven §§ 18 og 19» (vår understrekning). De særlige begrensningene i adgangen til å bringe ankenemndas avgjørelser inn for domstolene etter naturskadeloven § 19 annet ledd synes derfor ut fra en streng fortolkning av ordlyden å falle utenfor det henvisningen i naturskadeforsikringsloven er ment å dekke.

Det fremgår også av forarbeidene til reglene om naturskadeforsikring at formålet med henvisningen

til naturskadeloven §§ 18 og 19 (den gang §§ 20 og 21) har vært å gi sikrede en enkel klageadgang når det gjelder spørsmålet om det foreligger en naturskade, jf Ot prp nr 46 (1978-79) s 3 og 18. Det synes derimot ikke å ha vært meningen å gjøre unntak fra de reglene om søksmålsadgang og foreldelse som gjelder for andre forsikringsforhold.

Det kan videre pekes på at 3-månedersfristen i naturskadeloven § 19 annet ledd annet punktum ble innført i den nye naturskadeloven uten at forholdet til naturskadeforsikringsloven ble nærmere diskutert. Den hovedbegrunnelsen som er anført for fristbestemmelsen i lovforarbeidene (Ot prp nr 12 (1993-94) s 29), retter seg spesielt mot klagesakene etter naturskadeloven og er uten relevans for naturskadeforsikringssakene.

Det vil for øvrig neppe være rimelig med en kortere søksmålsfrist i naturskadeforsikringssaker enn i andre forsikringsforhold.

Det er etter dette forsikringsavtalelovens alminnelige regler om søksmålsfrister og foreldelse som gjelder for saker etter naturskadeforsikringsloven, og ikke reglene i naturskadeloven § 19 annet ledd. Dette forholdet bør imidlertid klargjøres i lovteksten gjennom å begrense henvisningene i naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd slik at de ikke omfatter naturskadeloven § 19 annet ledd. Med en slik begrensning vil det bli klart at det heller ikke er noe vilkår for domstolsbehandling at forsikringssaken først er brakt inn for ankenemnda, jf § 19 annet ledd første punktum i naturskadeloven.»

Samtlige av de høringsinstanser som uttaler seg, støtter forslaget. Dette gjelder *Barne- og familiedepartementet, Kredittilsynet, Regjeringsadvokaten, Riksantikvaren, Forbrukerrådet, Den Norske Advokatforening* og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon. Ankenemnda for Statens naturskadefond* uttaler at man ikke har innsigelser mot forslaget.

D e p a r t e m e n t e t går etter dette inn for en opphevelse av henvisningene i naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd til naturskadeloven § 19 annet ledd.

3.5 FORELEGGELSE FOR ANKENEMNDA FOR STATENS NATURSKADEFOND NÅR SELSKAPET HELT ELLER DELVIS HAR AVSLÅTT KRAVET OG GITT MELDING I SAMSVAR MED FORSIKRINGSAVTALELOVEN § 8-5 ANNET LEDD

Forsikringsavtalelovens alminnelige regler om foreldelse gjelder også for krav om erstatning etter en naturskadeforsikringsavtale. Foreldelsesfristens lengde er etter forsikringsavtaleloven § 8-6 første ledd i utgangspunktet tre år i samsvar med reglene i foreldelsesloven. Foreldelsesfristen avbrytes også etter samme regler som etter foreldelsesloven, jf forsikringsavtaleloven § 8-6 siste ledd. Dette innebærer at fristen bl a avbrytes ved at selskapet erkjenner kravet, og ved at sikrede tar ut forliksklage eller stevning.

Dersom forsikringsselskapet har avslått et krav, kommer de særlige fristreglene i forsikringsavtaleloven § 8-5 til anvendelse. Det følger av § 8-5 annet ledd at sikrede for å beholde sitt erstatningskrav enten må reise sak for domstolene eller kreve nemndsbehandling etter forsikringsavtaleloven § 20-1 (Forsikringsskadenemnda eller Avkortningsnemnda) innen seks måneder etter at han eller hun fikk melding om selskapets avslag. Krav om behandling av et erstatningskrav i ankenemnda for Statens naturskadefond er ikke oppregnet som fristavbrytende i § 8-5.

I høringsbrevet ble det foreslått en endring av forsikringsavtaleloven § 8-5, slik at det presiseres at også en foreleggelse for ankenemnda for Statens naturskadefond vil avbryte foreldelsen etter § 8-5. Om begrunnelsen for forslaget heter det:

«Dersom man her skal tolke loven strengt etter ordlyden, og ikke anse en innbringelse for ankenemnda som fristavbrytende, vil man kunne bli stilt overfor situasjoner der sikrede vil få svært liten tid til å vurdere om en nemndsavgjørelse bør bringes videre inn for domstolene. I verste fall vil erstatningskravet måtte anses bortfalt før ankenemnda har truffet realitetsavgjørelse i saken. Denne konsekvensen har neppe vært tilsiktet ved utformingen av FAL § 8-5. Resultatet vil være så uheldig og urimelig at det muligens kan være grunnlag for å hevde at man må innfortolke i § 8-5 en fristavbrytende virkning når spørsmål blir forelagt ankenemnda. Det er uansett behov for å få klart frem at også en foreleggelse for ankenemnda for Statens naturskadefond vil avbryte foreldelsen etter FAL § 8-5. Dette bør presiseres i lovteksten.»

Samtlige av de høringsinstanser som har uttalt seg, støtter forslaget. Dette gjelder: *Barne- og familiedepartementet, Kredittilsynet, Ankenemnda for Statens Naturskadefond, Regjeringsadvokaten, Riksantikvaren, Forbrukerrådet, Den Norske Advokatforening, Sparebankforeningen i Norge* og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon.*

Ankenemnda for Statens Naturskadefond uttaler:

«Til pkt. 1.2 vil ankenemnda få bemerke at et stort antall saker som forelegges ankenemnda, først blir avgjort etter at det har gått mer enn 6 mndr. etter at forsikringstakeren fikk melding om selskapets vedtak. Nemnda er for sin del ikke kjent med at forsikringsselskapene har påberopt seg foreldelse i slike saker, men anser en presisering som foreslått i høringsutkastet som hensiktsmessig.»

D e p a r t e m e n t e t foreslår etter dette at forsikringsavtaleloven § 8-5 annet ledd endres slik at det går uttrykkelig frem at en foreleggelse for ankenemnda for Statens naturskadefond har fristavbrytende virkning.

4 Foreldelse av krav mot forsikringsselskap etter at kravet er meldt til selskapet

4.1 FORSLAGET I HØRINGSBREVET 3 JULI 1997

Et av forslagene i høringsbrevet 3 juli 1997 gjaldt forsikringsselskapenes adgang til å påberope seg foreldelse etter at sikrede har meldt forsikringskravet til selskapet. Det heter i høringsbrevet:

«Regler om foreldelse av erstatningskrav som dekkes av et forsikringsselskap finnes i forsikringsavtaleloven (FAL) § 8-6 (skadeforsikring) og § 18-6 (personforsikring). Foreldelsesfristen er i utgangspunktet 3 år fra den berettigede fikk nødvendig kunnskap om de forhold som begrunner kravet, bortsett fra for kapitalforsikring i livsforsikring der fristen er 10 år. Det gjelder videre lengstefrister, på henholdsvis 10 og 20 år fra det tidspunkt forsikringstilfellet inntraff.

Foreldelsesfristen avbrytes etter samme regler som etter foreldelsesloven, jf FAL §§ 8-6 og 18-6 siste ledd. Dette innebærer at fristen bl a avbrytes dersom selskapet erkjenner kravet og ved at sikrede tar ut forliksklage eller stevning.

Forsikringsavtaleloven §§ 8-5 og 18-5 har regler om frister for å gi melding til forsikringsselskapet om krav på erstatning. I de fleste tilfeller gjelder en slik frist på ett år fra den sikrede fikk kunnskap om de forhold som begrunner erstatningskravet. At melding er gitt i henhold til FAL § 8-5 eller § 18-5, har imidlertid ikke betydning i forhold til foreldelsesreglene i § 8-6 og § 18-6. Som nevnt ovenfor, gjelder reglene i foreldelsesloven om avbrudd av foreldelse også i denne sammenheng, og melding til fordringshaveren er ikke tilstrekkelig til å avbryte foreldelsen.

Dette innebærer at foreldelse kan inntre selv om kravet er meldt til selskapet. Foreldelse kan også inntre selv om det pågår forhandlinger mellom partene.

Forsikringsselskapene skal i praksis være svært tilbakeholdne med å påberope foreldelse så lenge det pågår forhandlinger mellom partene. I mange tilfeller erklærer selskapet uttrykkelig at man ikke vil påberope foreldelse så lenge saken er under behandling. En slik erklæring er bindende for selskapet, jf foreldelsesloven § 28. Selv om det ikke foreligger noen uttrykkelig erklæring, kan selskapet etter omstendighetene være avskåret fra å påberope foreldelse. Dette kan være fordi forhandlingene må anses å innebære en erkjennelse som innebærer avbrudd av foreldelse, jf foreldelsesloven § 14, eller fordi selskapet må anses å ha vedtatt forlengelse av foreldelsesfristen, jf foreldelsesloven § 28.

Spørsmålet om avbrudd av foreldelse mens det pågår forhandlinger, ble også drøftet i proposisjonen til foreldelsesloven (Ot prp nr 38 (1977-78) s 39. Her uttales bl a :

«At *påkrav* som alminnelig regel ikke bør være tilstrekkelig til å avbryte forelding, må anses som utvilsomt. En slik regel ville føre til at foreldingsreglene ble langt mindre effektive enn tilfellet er i dag. Avbrott ved påkrav hadde vært et naturlig alternativ dersom foreldingsfristen løper fra fordringens stiftelse, særlig for uforfalte fordringer. Men ellers ville en slik regel medføre at fordringshaveren kunne holde en omtvistet fordring åpen så lenge han ønsket ved å kreve skyldneren med visse mellomrom.

Det har vært anført at gjeldende ordning i visse tilfelle kan medføre rettstap for fordringshaverne. Man tenker særlig på tilfelle hvor det er innledet forhandlinger om kravet mellom partene. For mindre kyndige personer som har innledet forhandlinger om kravet, vil det kunne være lite nærliggende å tenke på muligheten for at kravet kan foreldes. Man har i denne forbindelse spesielt nevnt krav som rettes mot forsikringsselskaper. Også visse krav mot det offentlige står i samme stilling.

Det kan imidlertid rettes en rekke innvendinger mot en regel om avbrott eller om suspensjon av forelding mens *forhandlinger* pågår. For det første vil det være vanskelig å fastsette det eksakte skjæringspunkt for virkningene på fristens gang. (Når kan man si at det er innledet eller avsluttet forhandlinger mellom partene?). Påkrav kan ikke være tilstrekkelig til å avbryte fristen, men det uklare er hvor mye som eventuelt burde kreves. En regel om avbrott ved forhandlinger om kravet vil dessuten gjøre foreldingen mindre effektiv enn ønskelig. Bl a kan det føre til at forhandlingene mellom partene trekker i langdrag. I visse tilfeller innebærer for øvrig forhandlingene en erkjennelse fra skyldnerens side, noe som medfører avbrott etter § 14.

Heller ikke for krav overfor det offentlige er det her nødvendig med særlige regler. Det offentlige påroper imidlertid vanligvis ikke forelding av funderte krav som det pågår forhandlinger om. Man viser for øvrig til drøftelsen foran om de tilfelle hvor et forvaltningsorgan har særskilt myndighet til å avgjøre tvist om krav, jf § 16 nr 1.

Det samme gjelder krav overfor forsikringsselskaper m v. Så vidt man kjenner til er også forsikringsselskaper tilbakeholdne med å pårope forelding når det er innledet forhandlinger mellom partene.»

Landsforeningen for Trafikkskadde har i et brev til Justisdepartementet 19 august 1996 foreslått at det for tilfeller der erstatningskrav rettes mot et forsikringsselskap, skal innføres en regel om varslingsplikt dersom skadevolder ønsker å påberope seg foreldelse.

Departementet har ikke grunnlag for å konstatere at forsikringsselskapene i denne sammenheng praktiserer foreldelsesreglene på noen urimelig måte. Prinsipielt sett kan det likevel synes betenkelig at selskapene har formell adgang til å anvende foreldelsesreglene på en måte som for skadelidte vil fremstå som klart urimelig. Etter at et krav er meldt til selskapet, vil de færreste være oppmerksom på at man kan være nødt til å foreta ytterligere formelle skritt for å hindre at et krav blir foreldet. Dette gjelder i særlig grad dersom det pågår forhandlinger mellom partene.

Ut fra dette er det grunn til å vurdere regler i forsikringsavtaleloven som legger en varslingsplikt på selskapet dersom man vil påberope foreldelse av et krav som er meldt til selskapet.»

Det ble etter dette foreslått å ta inn nye tredje ledd i §§ 8-6 og 18-6 i forsikringsavtaleloven med følgende ordlyd:

«Krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen, foreldes tidligst tre måneder etter at sikrede har fått skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes. Foreldelsesfristen forlenges ikke etter bestemmelsen her dersom det er gått mer enn 10 år fra kravet ble meldt til selskapet.»

4.2 HØRINGSINSTANSENES SYN

Forslaget har fått en bred oppslutning blant høringsinstansene. Forslaget støttes av *Barne- og familiedepartementet, Forsvarsdepartementet, Kredittilsynet, Riksantikvaren, Forbrukerombudet, Forbrukerrådet, Forbrukernes Forsikringskontor, Den Norske Advokatforening, Landsforeningen for trafikkskadde, Norges Forsikringsmegleres Forening, Sparebankforeningen i Norge* og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon.*

Landsforeningen for trafikkskadde uttaler:

«Skadebehandlingen i personskadesaker strekker seg ofte over mange år, og foreldelse vil derfor ofte bli en aktuell problemstilling. Skadelidtesiden vil som regel ikke kunne bebreides for at det trekker ut. For det første er det ofte fornuftig å avvente den medisinske utvikling, samt den trygdemessige saksbehandling. Dessuten har forsikringsselskapene regelmessig svært lang saksbehandlingstid, idet mange saksbehandlere bruker flere måneder på å besvare en enkel henvendelse. Allerede dette tilsier at det ikke er reelt behov for dagens foreldelsesregler i saker der et forsikringsselskap er ansvarlig. Når det er [u]unngåelig at saksbehandlingen tar tid, slår ikke hensynet om oppfordring til raskt oppgjør til.

For skadelidte som raskt har meldt skaden til selskapet, vil foreldelsesinnsigelse midt i en forhandlingsfase dessuten komme svært overraskende. Dette gjelder i særdeleshet der det ikke er tvist om ansvarsgrunnlag eller årsakssammenheng, og der partene kun drøfter erstatningens utmåling. En skadelidt vil her ikke ha forutsetninger for å forstå at det må tas skritt for å avbryte foreldelse. Det er i en slik situasjon heller ingen hensyn som tilsier at forsikringsselskapet skal kunne påberope seg foreldelse uten først å gi et rimelig varsel. Når først skaden er meldt til selskapet, er det ikke behov for firkantede foreldelsesregler til beskyttelse av skyldneren.

Også i saker der skadelidte er representert ved advokat, har dagens regler uheldige sider. Riktignok vil skadelidte kunne kreve dekning fra advokatens ansvarsforsikringsselskap dersom advokaten kan bebreides for fristoversittelsen. Dette er imidlertid en tung vei å gå for skadelidte. Dagens system virker uansett omkostningsdrivende idet forsikringsselskapene i praksis kun suspenderer foreldelsesfristene for kortere tidsrom av gangen. Advokatene må stadig be om fristforlengelser, samtidig som manglende svar fra selskapenes side kan gjøre at advokaten må ta ut forliksklage selv om det er grunn til å anta at saken vil kunne løses i minnelighet.

Behovet for en revisjon er følgelig klart tilstede. LTN støtter derfor en endring etter de linjer som departementet tar til orde for.

Foreningen finner grunn til å bemerke at behovet for en endring har blitt ytterligere aksentuert siden vi tok opp forholdet i vårt brev til departementet 19. august 1996. Det er i dag ikke lenger grunnlag for å si at forsikringsselskapene er tilbakeholdne med å påberope seg foreldelse så lenge det pågår forhandlinger. Tvert om har vi grunn til å tro at det ihvertfall i et av de større forsikringsselskapene er gitt interne instrukser om å påberope foreldelse i ethvert tilfelle der dette er mulig. Dette gjelder uavhengig av om det har vært løpende forhandlinger, og uavhengig av om skadelidtesiden har gjort sitt ytterste for å drive saken fremover.»

Landsorganisasjonen i Norge mener prinsipalt at melding av forsikringskrav etter forsikringsavtaleloven § 8-5 første ledd og § 18-5 første ledd bør være tilstrekkelig for å avbryte foreldelse, men støtter subsidiært forslaget i høringsbrevet.

Nærings- og handelsdepartementet mener at forslaget gir en god løsning i forbrukerforhold, men gir uttrykk for usikkerhet når det gjelder profesjonelle forsikringstakere.

Norges Forsikringsforbund uttaler:

«I høringsbrevet fremgår det at siktemålet med lovendringsforslagene er at foreldelse «ikke inntrer i situasjoner der fordringshaveren har grunn til å tro at han eller hun har foretatt det som er nødvendig for å ivareta sine rettigheter», og at «det bør unngås at foreldelseregler ... kommer som en ubehagelig overraskelse for en som er innstilt på å forfølge sitt krav.» Disse synspunkter representerer generelle og velkjente argumenter mot foreldelsesinstituttet generelt.

Når disse synspunkter likevel har måtte vike, skyldes det de grunnleggende hensyn bak foreldelsesinstituttet. Det vises til foreldelseslovens forarbeider og teori. I personskadetilfellene settes disse hensynene på spissen. Det vil således i mange saker som blir sent meldt oppstå betydelige bevisproblemer mht årsaksspørsmålet. Ut fra alminnelige bevisregler vil dette normalt gå ut over kravshaveren. Dersom skadelidte i tiden etter trafikkuhellet ikke har vært i arbeid, vil det lett bli selskapet som må bevise at ervervsuførheten ikke skyldes uhellet. I whiplashsakene må selskapet i slike tilfelle eksempelvis sannsynliggjøre at traumet ikke hadde skadeevne, at det ikke oppsto initiale plager, at det ikke har vært brosymptomer mv. Når krav meldes sent, vil selskapet ofte være avskåret fra å få avklaret faktum på disse punktene. Domstolene vil da lett legge til grunn at det foreligger årsakssammenheng, selv om selskapet kan dokumentere at en stor del av Norges befolkning har tilsvarende plager, uten å ha vært utsatt for noe traume.

Våre medlemsselskaper har i dag en oppgjørspraksis i personskadesaker at foreldelse ikke påberopes mens realitetsbehandling pågår uten at skadelidte på forhånd varsles om dette. For enkelte av selskapene er regelen absolutt, mens den for andre praktiseres dersom skadelidte ikke bistås av advokat. Dette er begrunnet med at det må kunne forventes at advokater kjenner foreldelsesreglene. Dersom advokaten som bistår sin klient oversitter fristen vil skade-

lidte uten unntak få dekket sitt krav under advokatens obligatoriske ansvarsforsikring. Det kan derfor hevdes at skadelidte ikke har behov for et slikt vern når han er bistått av advokat.

Forsikringsnæringen har som utgangspunkt således forståelse for at det i personskadesakene kan være behov for en slik varslingsregel. Det er imidlertid ikke like innlysende at en slik ikke skal gis anvendelse i andre forhold, som f.eks. overfor trygden, hvor det finnes flere melde/foreldelsesfrister (selv om disse ikke får like stor virkning som foreldelse av et fremtidig ervervstap). Kreditor vil uansett rettsområde kunne få en«ubehagelig overraskelse»fordi han ikke kjenner til foreldelsesreglene og ikke i tide sørger for fristavbrytelse i lovens forstand. Dette gjelder selvfølgelig også i tilfelle der foreldelse vil kunne få dramatiske følger for kreditor. En slik meldeplikt som er foreslått for kreditor vil vanskelig kunne få anvendelse for privatpersoner, da disse ikke kan forventes å kjenne til plikten.»

Når det gjelder spørsmålet om hvor lenge foreldelsesfristen skal forlenges når selskapet har gitt melding om at foreldelse vil bli påberopt, mener *Den Norske Advokatforening* og *Landsorganisasjonen i Norge* at tre måneder kan være for kort tid. Begge disse høringsinstansene foreslår i stedet en frist på seks måneder. *Norges Forsikringsforbund* uttaler på den annen side at tre måneder er tilstrekkelig.

Enkelte av høringsinstansene reiser spørsmål om det bør stilles ytterligere krav til selskapets melding om at det vil påberope seg foreldelse. *Landsforeningen for trafikkskadde* mener det bør vurderes å stille krav om at meldingen skal sendes rekommandert. *Norges Forsikringsmegleres Forening* mener at det kan være en fare for at forsikringsselskapene tar inn i det første standardbrevet til skadelidte at det vil påberope seg foreldelse etter vanlige regler. Foreningen mener derfor at bestemmelsen bør si noe om når selskapet tidligst kan sende meldingen. *Norges Forsikringsforbund* mener på den annen side at det ikke bør stilles noe krav om når meldingen skal sendes, slik at meldeplikten ikke medfører større arbeid eller kostnader enn nødvendig. En bestemmelse om at selskapet skal gi melding en viss tid før foreldelse inntrer, vil etter forbundets syn medføre praktiske problemer for selskapets skadebehandling og være vanskelig å praktisere. Dessuten vil selskapet i mange saker ikke ha tilstrekkelig oversikt over faktum til å kunne gå inn i en vurdering av foreldelsesspørsmålet.

Flere av høringsinstansene tar opp forholdet til yrkesskadeforsikringsloven (lov 16 juni 1989 nr 65) og bilansvarsloven (lov 3 februar 1961). Dette gjelder *Kredittilsynet, Den Norske Advokatforening, Norges Forsikringsforbund, Landsorganisasjonen i Norge, Landsforeningen for trafikkskadde* og *Forbrukernes Forsikringskontor.* Det følger av yrkesskadeforsikringsloven § 15 annet ledd og bilansvarsloven § 19 fjerde ledd at forsikringsavtalelovens foreldelsesregler ikke gjelder for forsikringskrav etter de to lovene. Disse viktige formene for forsikringsavtaler omfattes dermed ikke av lovforslaget slik det var utformet i høringsbrevet.

4.3 DEPARTEMENTETS VURDERING

Departementet går inn for en endring av foreldelsesreglene i forsikringsavtaleloven §§ 8-6 og 18-6 i samsvar med forslaget i høringsbrevet. Det kan virke urimelig at forsikringsselskapene har en formell adgang til å påberope seg foreldelse i situasjoner hvor foreldelsesreglene kan oppfattes som en ren felle for skadelidte. Departementet kan heller ikke se at en regel som den foreslåtte vil innebære noen uforholdsmessig eller urimelig byrde for forsikringsselskapene. Når det gjelder Norges Forsikringsforbunds henvisning til de grunnleggende hensynene bak foreldelsesinstituttet, og at disse hensynene står sentralt også når det gjelder personskader, vil departementet bemerke at forslaget ikke innebærer at foreldelse nødvendigvis må inntre på et senere tidspunkt enn etter gjeldende regler. Fristen forlenges bare dersom selskapet unnlater å sende melding til sikrede innen seks måneder før utløpet av de vanlige foreldelsesfristene. Hovedsiktemålet med lovforslaget er å sikre at sikrede gjøres kjent med at kravet kan bli foreldet, slik at han eller hun gis muligheter til å avbryte foreldelsen. Det er ikke i seg selv et siktemål å forlenge foreldelsesfristen. På denne bakgrunn er departementet også av den oppfatning at den ekstra-fristen forslaget gir sikrede til å avbryte foreldelsen, bør være forholdsvis kort. Departementet er likevel kommet til at fristen bør være lengre enn foreslått i høringsbrevet, og går inn for en frist på seks måneder.

Når det gjelder hvilke krav som skal stilles til selskapets melding om at det vil påberope seg foreldelse, er departementet enig i at det kan være behov for å sikre at meldingen blir gitt på en tydelig måte. For å unngå at meldingen blir gitt på en slik måte at den står i fare for å bli usynliggjort blant all annen informasjon som sendes sikrede, foreslår departementet et krav om at det skal gis en *særskilt* skriftlig melding om at selskapet vil påberope seg foreldelse. Meldingen må dermed gis i et eget brev som kun omhandler spørsmålet om foreldelse.

Når det gjelder forholdet til yrkesskadeforsikringsloven og bilansvarsloven, ser departementet det som en klar forutsetning at også krav på grunnlag av disse lovene foreldes etter de samme reglene som forslaget i høringsbrevet. Departementet foreslår derfor en endring også av yrkesskadeforsikringsloven § 15 og bilansvarsloven § 19.

Forslaget om at foreldelse først skal inntre etter at forsikringsselskapet har gitt melding om at det vil påberope seg foreldelse, reiser spørsmål i forhold til ansvarsforsikring. Det følger av forsikringsavtaleloven § 8-6 annet ledd at krav mot selskapet etter en ansvarsforsikring foreldes etter de samme regler som gjelder for sikredes erstatningsansvar (det un-

derliggende kravet). Den foreslåtte regelen innebærer imidlertid i utgangspunktet at kravet mot sikrede kan bli foreldet før kravet mot selskapet, og dersom kravet mot sikrede er foreldet, kan dette ha som konsekvens at også selskapets ansvar faller bort. I så fall får den foreslåtte bestemmelsen mindre betydning. Departementet foreslår derfor en regel for ansvarsforsikring som presiserer at dersom regelen om meldeplikt for påberopelse av foreldelse innebærer at det underliggende kravet foreldes før kravet mot selskapet, medfører ikke foreldelsen av det underliggende kravet at kravet mot selskapet faller bort.

At selskapets ansvar består etter at kravet mot sikrede er foreldet, medfører ikke at selskapet ikke lenger har et eventuelt regresskrav i behold. Det følger av foreldelsesloven § 8 tredje punktum at dersom skadelidtes krav mot sikrede var foreldet ved selskapets innfrielse av kravet, kan selskapets regresskrav gjøres gjeldende dersom sikrede er blitt varslet innen rimelig tid om innfrielsen. Kravet i § 8 fjerde punktum om varsel om fristavbrudd eller avtalt forlengelse antas det på den annen side at ikke er relevant ved den form for forlengelse som følger av den foreslåtte endringen av forsikringsavtaleloven § 8-6 tredje ledd.

5 Endringer i foreldelseslovens regler om avbrudd av foreldelse

5.1 INNLEDNING

I høringsbrevet 3 juli 1997 tok departementet opp enkelte spørsmål knyttet til reglene om avbrudd av foreldelse, særlig i forhold til krav som behandles av et særskilt forvaltningsorgan eller av en tvisteløsningsnemnd.

Regler om avbrudd av foreldelse finnes i foreldelsesloven (lov 18 mai 1979 nr 18) §§ 14 til 23. §§ 14 til 19 inneholder regler om hvordan foreldelse avbrytes, og §§ 20 til 23 regulerer virkningen av avbrutt foreldelse.

I praksis vil avbrudd av foreldelse i de fleste tilfeller skje ved at skyldneren erkjenner kravet (§ 14), eller ved at fordringshaveren tar rettslige skritt (§ 15). Når foreldelsen er avbrutt, følger det av reglene i §§ 20 til 23 at det vil gjelde en ny, og til dels vesentlig forlenget, foreldelsesfrist.

Etter foreldelsesloven § 16 nr 1 avbrytes foreldelse også når fordringshaveren bringer kravet inn til avgjørelse ved«et forvaltningsorgan som har særskilt myndighet til å avgjøre tvist om kravet». Etter § 16 nr 2 gjelder det samme når kravet bringes inn for en klage- eller reklamasjonsnemnd. Reglene om avbrudd av foreldelse i foreldelsesloven gjelder også for forsikringskrav, jf forsikringsavtaleloven § 8-6 tredje ledd og § 18-6 tredje ledd.

Som eksempler på avgjørelser som omfattes av § 16 nr 1 kan nevnes bidragsfogdens fastsettelse av barnebidrag, jf barneloven § 54, Forbrukertvistutvalgets avgjørelser, jf lov 28 april 1978 nr 18 § 6, Trygderettens kjennelser, jf lov 16 desember 1966 nr 9 og avgjørelser av Klagenemnda for merverdiavgift, jf lov 16 juni 1969 nr 66 § 57. Eksempler på nemnder som omfattes av § 16 nr 2 er Forsikringsskadenemnda, jf forsikringsavtaleloven § 20-1, og Bankklagenemnda.

5.2 AVBRUDD AV FORELDELSE DER NEMNDA IKKE TAR STILLING TIL ALLE SIDER VED SAKEN

Foreldelsesloven § 16 er i dag formulert slik at foreldelse avbrytes når fordringshaveren bringer *kravet* inn for et forvaltningsorgan eller en nemnd. I høringsbrevet tok departementet opp spørsmålet om denne formuleringen innebærer noen begrensning i forhold til tilfeller der man bringer inn en tvist knyttet til et krav uten at forvaltningsorganet eller nemnda tar stilling til alle sider ved saken. I slike tilfeller kan det hevdes at det ikke er kravet som sådan som er brakt inn for forvaltningsorganet eller nemnda, men bare et underliggende spørsmål som er av betydning for om det foreligger et krav. Ut fra dette kan det igjen spørres om vilkårene for avbrudd av foreldelse i foreldelsesloven § 16 kan anses oppfylt.

Ett eksempel på nemndsbehandling som bare gjelder deler av saken, vil være saker som bringes inn for Avkortningsnemnda for forsikringssaker, som er opprettet på grunnlag av avtale som nevnt i forsikringsavtaleloven § 20-1. Et annet område der det kan reises tvil om vilkårene for avbrudd av foreldelse er oppfylt, er krav under naturskadeforsikring som bringes inn for ankenemnda for Statens naturskadefond. Ifølge naturskadeforsikringsloven § 2 første ledd og § 3 fjerde ledd er det bare enkelte nærmere angitte delspørsmål knyttet til et erstatningskrav som kan bringes inn for ankenemnda, b l a «tvil om det foreligger en naturskade» og «tvil om det er inntruffet én eller flere naturkatastrofer».

Det skal i praksis være lagt til grunn at foreldelsesloven § 16 innebærer avbrudd av foreldelse også i slike tilfeller som er nevnt ovenfor. Dette fremstår også som en klart rimelig løsning. Når fordringshaveren har krevd behandling av en tvist for et forvaltningsorgan eller en nemnd, vil han eller hun ha liten oppfordring til å ta andre positive skritt for å avbryte foreldelsen. Inntreden av foreldelse i en slik situasjon ville kunne ramme overraskende og fremstå som lite rimelig.

På denne bakgrunn foreslo departementet i høringsbrevet å endre foreldelsesloven § 16 nr 1 og nr 2 for å presisere at det er tilstrekkelig for avbrudd av foreldelse at *«tvist om kravet»* bringes inn for et forvaltningsorgan av den art som er nevnt i bestemmelsen.

Under *høringen* er samtlige av de høringsinstanser som uttaler seg, positive til forslaget. Dette gjelder: *Barne- og familiedepartementet, Den Norske Advokatforening, Forbrukerrådet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Kredittilsynet, Rikstrygdeverket* og *Sparebankforeningen i Norge.*

Regjeringsadvokaten slutter seg også til drøftelsen i høringsbrevet, men reiser spørsmålet om en foreslåtte endring i ordlyden i tilstrekkelig grad avklarer spørsmålet. Regjeringsadvokaten antyder som en alternativ formuleringen «tvist knyttet til kravet».

D e p a r t e m e n t e t foreslår en presisering som foreslått i høringsbrevet. Etter departementets syn vil formuleringen «tvist om kravet» gjøre det tilstrekkelig klart at bestemmelsen vil gjelde selv om tvisten som bringes inn for organet ikke omfatter alle sider ved saken.

5.3 AVBRUDD AV FORELDELSE NÅR DET ER SKYLDNEREN SOM BRINGER KRAVET INN FOR FORVALTNINGSORGANET ELLER NEMNDA

§ 16 gjelder i dag bare når *fordringshaveren* bringer et krav inn for et forvaltningsorgan eller en nemnd. For en del av de forvaltningsorganene og nemndene som omfattes av § 16, vil det imidlertid være anledning både for fordringshaveren og skyldneren til å bringe inn en tvist, se som eksempel reglene i forsikringsavtaleloven § 20-1, som gir *hver av partene* rett til å kreve nemndsbehandling der nemnda er kompetent.

Ordningen som følger av § 16, skiller seg her fra det som gjelder for domstolsbehandling etter § 15. Etter § 15 nr 1 annet punktum avbrytes foreldelse ikke bare ved fordringshaverens saksanlegg, men også når skyldneren tar skritt for å få fastsettelsesdom om fordringen. § 15 nr 1 annet punktum ble tatt med i lovforslaget i proposisjonen til foreldelsesloven (Ot prp nr 38 (1977-78)) som følge av merknader innkommet under høringen. Det ble påpekt at foreldelse også burde inntre dersom det er skyldneren som søker å oppnå avklaring ved å reise sak om fordringen. Det ble i den forbindelse vist at det vil være vanskelig for fordringshaveren å tenke seg at han skal være nødt til å ta positive skritt for å avbryte foreldelse når det allerede verserer søksmål om fordringen (Ot prp nr 38 (1977-78) s 68).

Departementet foreslo i høringsbrevet å endre § 16 slik at foreldelse avbrytes uavhengig av hvem av partene som har brakt saken inn for forvaltningsorganet eller nemnda. Departementet foreslo å gjøre dette ved å utelate ordet «fordringshaveren» i § 16 nr 1. Gjennom henvisningen i § 16 nr 2 første punktum til reglene i § 16 nr 1 vil en slik endring også gjelde for de nemndene som er omfattet av nr 2.

Under *høringen* er samtlige av de høringsinstanser som uttaler seg, positive til forslaget. Dette gjelder: *Barne- og familiedepartementet, Den Norske Advokatforening, Forbrukerrådet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Kredittilsynet, rikstrygdeverket, Sosial- og helsedepartementet, Sparebankforeningen i Norge* og *Regjeringsadvokaten.*

Departementet foreslår etter dette å utelate ordet «fordringshaveren» i § 16 nr 1

Også § 29 nr 3, som gjelder beregning av frister, er formulert ut fra at fristavbrudd vil være knyttet til en handling fra *fordringshaverens* side. Dette er misvisende både i forhold til den gjeldende ordning i forhold til domstolsavgjørelser etter § 15 og den foreslåtte endringen i § 16 nr 1. Departementet forslår derfor at formuleringen «fra fordringshaverens side» utelates i § 29 nr 3.

5.4 VIRKNINGEN AV AVBRUTT FORELDELSE

Virkningen av at foreldelsen er avbrutt etter reglene i foreldelsesloven § 16, er regulert i §§ 21 og 22 i loven.

Det følger for det første av § 21 nr 1 at det ikke skjer noen foreldelse så lenge forfølgningen pågår, dvs så lenge saken er til behandling i et forvaltningsorgan eller i en nemnd.

Situasjonen etter at saken er ferdigbehandlet, er regulert i § 21 nr 2 og § 22 nr 1. Etter § 21 nr 1 løper en ny foreldelsesfrist på *10 år* dersom fordringen blir *fastslått* ved avgjørelse som nevnt i § 16. § 22 nr 1 gjelder når påtale *ikke fører til forlik eller realitetsavgjørelse.* I slike tilfeller varer virkningen av påtalen i *1 år etter at saken er avsluttet.* Dette gjelder etter § 22 nr 1 siste punktum også *for så vidt fordringshaveren ikke får fullt medhold i avgjørelse etter § 16.*

I tilfeller der en nemnd eller et forvaltningsorgan har behandlet en tvist knyttet til et krav, men ikke har behandlet alle sider ved saken, jf kapittel 5.2 ovenfor, kan anvendelsen av bestemmelsene i § 21 nr 2 og § 22 nr 1 by på tvil. I slike tilfeller fremstår det ikke som opplagt at fordringen er *fastslått* selv om den som fremmer kravet får medhold i saken, jf § 21 nr 2. På den annen side må man kunne si at det foreligger en *realitetsavgjørelse* der fordringshaveren har fått *fullt medhold,* og dermed faller situasjonen heller ikke naturlig inn under § 22 nr 1. Den uklarhet som her foreligger, har sammenheng med at reglene i § 21 nr 2 og § 22 nr 1 i første rekke synes utformet med tanke på domstolsbehandling og ikke i samme grad med tanke på avgjørelser som nevnt i § 16, selv om slike avgjørelser er nevnt særskilt i § 22 nr 1 siste punktum.

Et eksempel på den tvil som kan oppstå i denne sammenheng, er dommen referert i Rettens Gang 1988 s 105 (Oslo husleierett). Saksforholdet var her at husleienemnda hadde fastsatt høyeste lovlige leie i et husleieforhold. Av dette kunne man utlede at det forelå et krav på tilbakebetaling av for mye betalt husleie. Tilbakebetalingskravet som sådan var imidlertid ikke gjenstand for behandling i husleienemnda. Retten kom til at husleienemnda var et organ som er omfattet av foreldelsesloven § 16, og at kravet måtte sies å være fastslått ved en realitetsavgjørelse som omfattes av foreldelsesloven § 21 nr 2. Dermed løp det en foreldelsesfrist på 10 år fra nemndas avgjørelse, og ikke en ettårsfrist etter § 22 nr 1.

Forståelsen av begrepet «fastslått» i § 21 nr 2 har også vist seg å by på tvil i forhold til nemndsavgjørelser der skyldneren ikke er forpliktet til å bøye seg for nemndas avgjørelser. Dette er f eks situasjonen ved behandling i Forsikringsskadenemnda og Bankklagenemnda. Avgjørelser av disse nemndene er etter gjeldende regelverk å anses som rådgivende, selv om nemnda skal varsles dersom man ikke vil rette seg etter nemndsavgjørelsen.

I en rettsavgjørelse referert i Rettens Gang 1995 s 400 (Oslo byrett) ble det lagt til grunn at når banken hadde avslått å følge Bankklagenemndas vedtak, var kravet ikke «fastslått» i forhold til § 21 nr 2. Det ble dermed lagt til grunn virkningen av avbrutt foreldelse i et slik tilfelle er regulert i § 22 nr 1, med den virkning at foreldelse kan inntre 1 år etter at kravshaveren blir kjent med at banken ikke vil følge Bankklagenemndas tilråding.

De forhold som er påpekt ovenfor, viser at det er behov for en klarere grensedragning mellom § 21 nr 2 og § 22 nr 1. Justisdepartementet pekte i høringsbrevet på to mulige måter for å gjennomføre en slik grensedragning:

«En mulighet er å foreta en presisering som går ut på at ti års forlengelse etter § 21 nr 2 bare gjelder der det er selve fordringen som blir fastslått ved dom eller annen avgjørelse. For en slik løsning kan det anføres at ti års forlengelse bør forbeholdes tilfeller der *kravet som sådan* fastsettes på grunnlag av en prøvelse av *alle* sider av saken. Det kan pekes på at det bare er i de nevnte tilfellene at det foreligger en avgjørelse som går ut på at det foreligger et fordring med et bestemt omfang. Således er det bare i disse tilfellene avgjørelsen innebærer at man oppnår full notoritet omkring fordringen.

F eks vil en avgjørelse av Naturskadenemnda som går ut på at det foreligger en naturskade, bare avklare ett av flere vilkår for erstatningsplikt. Selv om det foreligger en naturskade vil skadelidtes ikke ha krav på erstatning dersom det f eks ikke kan konstateres noe økonomisk tap. Og selv om det er på det rene at det foreligger et økonomisk tap, vil nemndsavgjørelsen ikke avklare størrelsen av kravet.

På den annen side vil en nemndsavgjørelse e l i praksis ofte innebære en avklaring av de reelle tvistepunktene i en sak. Er f eks spørsmålet om det foreligger en naturskade brakt inn for Naturskadenemnda, og nemnda har fastslått at dette er tilfelle, vil det normale være at partene selv kommer til enighet om selve erstatningsoppgjøret.

Uansett vil en nemndsbehandling for begge parter innebære at det blir en betydelig oppmerksomhet om saken og kravet. I forhold til hensynene bak foreldelsesreglene synes det ikke rimelig at det inntrer foreldelse så tidlig som ett år etter at saken er avsluttet. Det vil ofte kunne fremstå som overraskende for fordringshaveren dersom han eller hun, etter å ha fått medhold ved en nemndsbehandling, allerede etter ett år må ta formelle skritt for å unngå foreldelse av kravet. En slik regel vil dermed kunne virke som en «felle» for fordringshaveren.»

På denne bakgrunn foreslo departementet i høringsbrevet å endre foreldelsesloven § 21 nr 2 for å få fram at tiårsregelen gjelder i forhold til nemndsbehandling m v som nevnt i § 16 selv om avgjørelsesorganet ikke har tatt stilling til alle sider ved fordringshaverens krav og uavhengig av om skyldneren er forpliktet til å bøye seg for avgjørelsen.

Flere høringsinstanser har innvendinger mot departementets forslag på dette punktet. Dette gjelder *Den norske Bankforening, Norges Forsikringsforbund, Nærings- og handelsdepartementet* og *Regjeringsadvokaten.* Departementets forslag støttes av *Barne- og familiedepartementet, Forbrukerrådet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Kredittilsynet* og *Rikstrygdeverket.*

De høringsinstansene som har innvendinger. mener at en ny foreldelsesfrist på 10 år er for lang, både i tilfeller der avgjørelsesorganet ikke har tatt stilling til alle sider ved fordringshaverens krav og i tilfeller der skyldneren ikke har plikt til å bøye seg for avgjørelsen. F eks uttaler *Regjeringsadvokaten:*

«Valg av løsning må, som det fremgår av notatet, skje på bakgrunn av en avveining av hensyn som trekker i ulik retning.

Der skyldneren ikke har plikt til å bøye seg for nemndas avgjørelse, og gjør kravshaveren oppmerksom på at man vil avslå å følge nemndas avgjørelse, har kravshaveren en klar oppfordring til å gå videre med saken. Det synes her vanskelig å begrunne at ytterligere forfølgning skal kunne utstå i ytterligere 10 år. Forholdet skiller seg fra de tilfeller der kravet som sådan er avgjort og skyldneren er bundet av avgjørelsen, eventuelt at det er skyldneren som må ta ytterligere skritt dersom han ikke vil bøye seg for den.

Der nemnda f eks bare har tatt stilling til ett av flere vilkår for erstatningsplikt, vil partene ofte ha felles interesse i å få saken ut av verden og komme til enighet om selve erstatningsoppgjøret. Det kan imidlertid oppstå betydelig uenighet om bl a størrelsen av det økonomiske tap. Dersom enighet ikke oppnås, kan det også her være vanskelig å begrunne at fordringshaveren skal ha en ytterligere frist på 10 år. Sterke hensyn taler for at kravets størrelse avklares raskt. Bl a vil ofte bevisvurderingen bli vanskeligere etter hvert som tiden går. I dette perspektiv synes en frist på 10 år lang, når fordringen som sådan ikke er avgjort. På den annen side vil foreldelse allerede etter 1 år kunne fremstå som en overraskelse for den som jo har fått medhold i at f eks et grunnvilkår for erstatning foreligger. En ny frist på 3 år burde her være tilstrekkelig for fordringshaver, men innføring av en slik frist ville innebære en komplisering av regelverket.

De to ovennevnte tilfellene skiller seg klart fra det tilfellet der kravet som sådan er avgjort med bindende virkning, slik at det bare er innfordringen som gjenstår.»

Den norske Bankforening uttaler bl a:

«Bankforeningen er uenige i at det skal gjelde en ny foreldelsesfrist på 10 år for saker som er behandlet i Bankklagenemnda. I motsetning til fordringer som er fastslått ved dom, har fordringer som er behandlet i Bankklagenemnda ikke fått noe nytt grunnlag ved nemndsbehandlingen. Dersom banken velger ikke å følge Bankklagenemndas *rådgivende uttalelse,* står kravet fortsatt åpent. Ønsker klager å forfølge saken videre, vil han ha en naturlig oppfordring til raskt å bringe saken inn for domstolene.»

Norges Forsikringsforbund uttaler bl a:

«Norges Forsikringsforbund er av den oppfatning at en regel som foreslått vil kunne medføre store problemer både for skadelidte/sikrede og forsikringsselskapet. Samtlige hensyn for melde- og foreldelsesfrister i FAL og i erstatningsretten vil tale mot å innføre en ti års tilleggsfrist for foreldelse av krav som har vært til behandling i Forsikringsskadenemnda. Blant hensynene bak foreldelsesregelen er at det

faktiske grunnlag må avklares før det blir glemt eller er forsvunnet. Forslaget er på dette punkt etter vår oppfatning ikke akseptabelt.»

Etter d e p a r t e m e n t e t s syn er det behov for en avklaring av grensedragningen mellom § 21 nr 2 og § 22 nr 2. Slik gjeldende lov er bygget opp, vil det enten være tale om en frist på 1 år eller en frist på 10 år. Departementet ser imidlertid at det kan reises innvendinger mot en så lang frist som 10 år i alle tilfeller der det foreligger en realitetsavgjørelse i saken. På den annen side vil frist på 1 år være for kort i mange tilfeller. Som påpekt i høringsbrevet, vil det kunne fremstå som en «felle» for fordringshaveren dersom han eller hun, etter å ha fått medhold ved en nemndsbehandling, allerede etter 1 år må ta formelle skritt for å unngår foreldelse av kravet.

Departementet er etter dette kommet til at den beste løsningen vil være å innføre en særskilt fristregel for de tilfellene der fordringshaveren oppnår en realitetsavgjørelse, men hvor fordringen som sådan ikke er bindende fastslått ved avgjørelsen. En slik frist kan naturlig settes til 3 år, som vil tilsvare den alminnelige foreldelsesfristen etter foreldelsesloven § 2. Teknisk kan en slik regel innarbeides som et nytt annet punktum i foreldelsesloven § 21 nr 2. Den foreslåtte regelen vil i praksis i første rekke få betydning i forhold til avgjørelser som nevnt i § 16, men den vil også gjelde i tilfeller der det foreligger en domstolsavgjørelse som nevnt i § 15 uten at retten har tatt stilling til alle sider ved saken.

Det som kan innvendes mot en slik fristregel, vil i første rekke være at det vil innebære en viss komplisering av regelverket med tre i stedet for to ulike frister. Departementet legger likevel vekt på at det her foreligger et reelt behov for en «mellomløsning» i forhold til de nåværende reglene som innebærer enten en meget kort og eller en meget lang frist. Ved den foreslåtte tredelingen vill man oppnå at reglene i større grad blir tilpasset de ulike faktiske situasjoner som kan foreligge.

Den lengste fristen, 10 år, vil følge av § 21 nr 2 første punktum. Denne fristen vil gjelde i de tilfellene der *kravet som sådan* er fastslått med *bindende virkning*. I slike tilfeller vil det rettslige forholdet mellom partene være fullt ut avklart gjennom avgjørelsen, slik at det i realiteten er bare innfordringen som gjenstår. I en slik situasjon er det behov for en lang foreldelsesfrist.

For å presisere at tiårsfristen bare skal gjelde der kravet er bindende fastslått, foreslår departementet å tilføye ordet «bindende» i § 21 nr 2 første punktum. At en avgjørelse er bindende, vil kunne følge av reglene som gjelder for det enkelte avgjørelsesorganet eller av avtale mellom partene.

Den mellomlange fristen, 3 år, vil følge av det foreslåtte annet punktum i § 21 nr 2. Den vil gjelde i tilfeller der fordringshaveren har fått medhold ved avgjørelsen, men hvor kravet som sådan likevel ikke er fastslått med bindende virkning.

Treårsfristen vil for det første omfatte tilfeller der avgjørelsesorganet ikke har tatt stilling til alle sider ved saker. Situasjonen vil da være at organet har avgjort ett eller flere spørsmål som er av betydning for å ta stilling til om det foreligger krav eller for å ta stilling til kravets omfang, men at kravet som sådan ikke er fastslått ved avgjørelsen. Dette kan f eks være en avgjørelse som fastslår at det foreligger erstatningsplikt, men som ikke tar stilling til utmåling av erstatningen. For avgjørelser av Avkortingsnemnda for forsikringssaker eller ankenemnda for Statens naturskadefond vil treårsfristen gjelde generelt. Som påpekt i kapittel 5.2 ovenfor, vil disse avgjørelsene i alle tilfeller bare gjelde deler av saken. Også et saksforhold som ved avgjørelsen i Rettens Gang 1988 s 105, referert ovenfor, vil falle inn under den foreslåtte treårsregelen.

Den foreslåtte treårsregelen er videre forutsatt å omfatte tilfeller der avgjørelsesorganet har tatt stilling til kravet som sådan, men hvor avgjørelsen ikke er bindende i forhold til skyldneren. Dette vil bl a omfatte avgjørelser av Forsikringsskadenemnda og Bankklagenemnda, som etter gjeldende regelverk er å anse som rådgivende.

Ettårsregelen i § 22 nr 1 vil fortsatt gjelde i tilfeller der forfølgningen av formelle grunner ikke fører frem.

Den vil videre gjelde i den utstrekning fordringshaveren ikke får fullt medhold i avgjørelsen, se § 22 nr 1 siste punktum. En følge av dette er også at ettårsregelen vil gjelde selv om det foreligger realitetsavgjørelse, dersom fordringshaveren vil gjøre gjeldende at han eller hun har et mer omfattende krav enn det som er forenlig med avgjørelsen. Som eksempel kan man ta et tilfelle der forsikringstakeren bringer en sak inn for Avkortningsnemnda for forsikringssaker med påstand om at det ikke skal foretas noen avkorting av erstatningen, mens forsikringsselskapet på sin side krever avkorting med 50 %. Man kan tenke seg at ingen av partene får fullt medhold, slik at nemndas avgjørelse går ut på avkorting med 25 %. Dersom forsikringstakeren etter dette vil fastholde at det ikke skal foretas noen avkorting, må han eller hun sørge for avbrudd av foreldelse innen ettårsfristen, f eks ved å anlegge rettssak. Selv om dette ikke gjøres, vil likevel ikke kravet være foreldet i sin helhet. Inntil utløpet av treårsfristen vil fordringshaveren fortsatt kunne gjøre krav gjeldende mot forsikringsselskapet, men han eller hun kan da ikke gjøre gjeldende at avkortingen skal være lavere enn 25 %.

6 Endringer i aksjelovens og allmennaksjelovens regler om konsernfusjon og konsernfisjon

6.1 INNLEDNING

Stortinget vedtok våren 1997 en ny lov om aksjeselskaper og en ny lov om allmennaksjeselskaper (lover 13 juni 1997 nr 44 og 45). Lovvedtakene hadde bakgrunn i forslagene i Ot prp nr 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven). Lovene er ennå ikke satt i kraft, og det er heller ikke tatt endelig stilling til ikrafttredelsestidspunktet. Den nye aksjeloven og den nye allmennaksjeloven vil ved ikrafttredelsen erstatte lov 4 juni 1976 nr 59 om aksjeselskaper.

Etter vedtakelsen av de nye lovene har Justisdepartementet sett behov for noen justeringer av reglene om konsernfusjon og konsernfisjon, jf § 13-2 annet ledd og § 14-2 tredje ledd i de to lovene. Forslagene har sammenheng med den nye regnskapsloven, som forutsettes å skulle tre i kraft samtidig med de nye aksjelovene, jf Ot prp nr 42 (1997-98) Om lov om årsregnskap (regnskapsloven).

Behovet for endringer av aksjelovens og allmennaksjelovens regler om konsernfusjon og konsernfisjon har bakgrunn i en forutsetning om at det etter den nye regnskapsloven ikke lenger vil være adgang til å foreta oppskrivning av anleggsmidler, jf Regnskapslovutvalgets forslag i NOU 1995: 30 Ny regnskapslov og Ot prp nr 42 (1997-98). At oppskrivningsadgangen vil falle bort, er også forutsatt i den nye aksjeloven og den nye allmennaksjeloven.

En fusjon gjennomføres ved at det ene selskapet (det overdragende selskapet) overfører sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til et annet selskap (det overtakende selskapet) mot at aksjeeierne i det overdragende selskapet får aksjer i det overtakende selskapet som vederlag. I visse konsernforhold er det imidlertid åpnet for en alternativ måte å gjennomføre fusjonen på ved at vederlaget kan være aksjer i det overtakende selskapets morselskap (eventuelt et annet datterselskap). Når vederlaget består av aksjer i morselskapet, og ikke av aksjer i det overtakende selskapet selv, taler man gjerne om konsernfusjon. På samme måte taler man om konsernfisjon når aksjeeierne i det selskapet som skal deles, som vederlag får aksjer i det overtakende selskapets morselskap, i stedet for aksjer i det overtakende selskapet.

Aksjene i morselskapet som skal ytes som fusjonsvederlag eller fisjonsvederlag, må normalt utstedes ved en aksjekapitalforhøyelse i morselskapet. En kapitalforhøyelse finansieres enten ved en regnskapsmessig overføring fra andre egenkapitalkonti eller ved at selskapet tilføres ny kapital. Etter aksjeloven 1976 kan kapitalforhøyelsen gjennomføres på bakgrunn av en regnskapsmessig oppskrivning av verdien av morselskapets aksjer i datterselskapet (det overtakende selskapet). Begrunnelsen for dette er at når datterselskapet tilføres verdier ved overtakelsen av det overdragende selskapet, øker også verdien av morselskapets aksjer i datterselskapet. Siden oppskrivningsadgangen forutsettes å falle bort i den nye regnskapsloven, reiser det seg et spørsmål om andre måter å gjennomføre kapitalforhøyelsen på. I høringsbrevet 9 september 1997 ble det foreslått en regel om at kapitalforhøyelsen kan gjennomføres ved at det overtakende selskapet utsteder en fordring som tilsvarer den egenkapitalen selskapet tilføres ved fusjonen eller fisjonen, og som benyttes som aksjeinnskudd i morselskapet.

6.2 NÆRMERE OM KONSERNFUSJON OG KONSERNFISJON ETTER AKSJELOVEN 1976

I høringsbrevet 9 september 1997 ble det gitt følgende redegjørelse om rettstilstanden etter aksjeloven 1976:

«Utgangspunktet etter aksjeloven 1976 kapittel 14 er at en fusjon gjennomføres ved at det overdragende selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres som helhet til det overtakende selskapet mot at aksjeeierne i det overdragende selskapet får aksjer i det overtakende selskapet som vederlag, eventuelt aksjer med et tillegg som ikke må overstige 20 prosent av det samlede vederlaget, jf aksjeloven § 14-1a første punktum og § 14-10 tredje ledd. § 14-1a annet punktum og § 14-10 fjerde ledd gir adgang til en alternativ måte å gjennomføre fusjonen på i visse konsernforhold ved at det åpnes for at vederlaget kan være aksjer i morselskapet, selv om det er et datterselskap i konsernet som er overtakende selskap. Etter § 14-10 fjerde ledd kan vederlagsaksjene dessuten være aksjer i et annet datterselskap.

Aksjeloven bygger på at kapitalforhøyelsen i morselskapet (eventuelt et annet datterselskap) gjennomføres ved en fondsemisjon. Fondsemisjonen kan gjennomføres ved at morselskapet foretar en oppskrivning av verdien av sine aksjer i det overtakende datterselskapet på bakgrunn av de verdier datterselskapet tilføres ved fusjonen. Det vises til § 4-2 siste ledd som bestemmer at i forbindelse med konsernfusjon kan en beslutning av generalforsamlingen om å fravike aksjeeiernes fortrinnsrett til nye aksjer ved fondsemisjon til fordel for aksjeeierne i det overdragende selskapet treffes med vedtektsbestemt flertall. Det fremgår av Ot prp nr 72 (1984-85) s 9 at uten en

slik bestemmelse ville den foreslåtte endringen om konsernfusjon i daværende § 14-1 få liten praktisk betydning. I Marthinussen/Aarbakke: Aksjeloven med kommentarer, 2 utg 1996, s 524 forutsettes det også at kapitalforhøyelsen i morselskapet gjennomføres ved en fondsemisjon.

Aksjeloven kan likevel neppe forstås slik at den prinsipielt er til hinder for at kapitalforhøyelsen i morselskapet gjennomføres ved nytegning av aksjer. Det er imidlertid et spørsmål om en slik kapitalforhøyelse kan gjennomføres etter de vanlige regler i kapittel 4, eventuelt om de transaksjoner som må gjennomføres for å få til dette, strider mot andre aksjerettslige regler.

I NOU 1995: 30 Ny regnskapslov s 161 og i foreløpig Norsk Regnskapsstandard om foretaksintegrasjon punkt 9 anbefales det at konsernfusjon gjennomføres ved at det etableres et fordringsforhold mellom mor- og datterselskapet som vederlag for de aksjer som skal utstedes av morselskapet.

En måte man kan tenke seg dette på, er at datterselskapet utsteder en fordring som tilsvarer det beløpet som skal betales for vederlagsaksjene, og at denne fordringen benyttes som aksjeinnskudd i morselskapet. I Lovavdelingens uttalelse 26 mai 1997 (jnr 97/5351 E) er det imidlertid lagt til grunn at en slik fremgangsmåte vil være i strid med aksjelovens regler om aksjeinnskudd. Aksjeloven er riktignok ikke til hinder for at fordringer brukes som innskudd. Å akseptere at innskuddet består av en fordring som etableres i forbindelse med aksjetegningen, og hvor aksjetegneren selv står som debitor, må imidlertid anses som en omgåelse av aksjelovens regler om oppgjør av aksjeinnskudd, og kan ikke anses forenlig med aksjeloven.

En annen måte som har vært vurdert, er at aksjeeierne i det overdragende selskapet som fusjonsvederlag mottar en fordring på datterselskapet (det overtakende selskapet). Denne fordringen bruker aksjeeierne i det overdragende selskapet deretter som aksjeinnskudd ved tegning av aksjer i morselskapet. Innvendingen mot denne metoden er at fusjonsvederlaget utgjør en fordring mot det overtakende selskapet. Dette er ikke i samsvar med aksjelovens regler om hva fusjonsvederlag kan bestå av, jf § 14-1a og § 14-10 tredje og fjerde ledd. I den nevnte uttalelsen har Lovavdelingen derfor lagt til grunn at heller ikke denne metoden er forenlig med aksjeloven.

Aksjeloven 1976 har ikke regler om fisjon, og dermed heller ikke regler om konsernfisjon.»

6.3 FORSLAGET I HØRINGSBREVET 9 SEPTEMBER 1997

Reglene om konsernfusjon er videreført i lov 13 juni 1997 nr 44 om aksjeselskaper og lov 13 juni 1997 nr 45 om allmennaksjeselskaper, jf § 13-2 annet ledd i de to lovene. Dessuten er det gitt nye regler om konsernfisjon i § 14-2 tredje ledd i de to lovene.

Et forhold som man ikke tok høyde for ved lovbehandlingen, er det omtalte forslaget til ny regnskapslov i NOU 1995: 30, hvor det er foreslått å oppheve adgangen til oppskrivning av anleggsmidler. Om dette heter det i høringsbrevet:

«Fjernes adgangen til slik oppskrivning, betyr det at fondsemisjonen i morselskapet eller datterselskapet eventuelt må gjennomføres ved overføring fra overkursfondet eller fra fri egenkapital, jf § 10-20 første ledd i begge lover. Dette vil igjen bety at reglene om konsernfusjon vil få mindre praktisk betydning. Å basere konsernfusjonsreglene på at kapitalforhøyelsen skal gjennomføres ved fondsemisjon når det ikke lenger er adgang til oppskrivning, virker også lite hensiktsmessig ut fra en vurdering av de økonomiske realitetene ved en konsernfusjon: Reglene i aksjeloven 1976 bygger på den betraktningsmåte at når datterselskapet tilføres verdier ved overtakelsen av det overdragende selskapet, øker også verdien av morselskapets aksjer i datterselskapet, og det er denne verdiøkningen som gir grunnlag for utstedelsen av de nye aksjene. Må fondsemisjonen gjennomføres ved overføring fra overkursfondet eller fra fri egenkapital, er det imidlertid ikke lenger noen sammenheng mellom verdiøkningen i datterselskapet og morselskapet og aksjeutstedelsen i morselskapet.

Det bør derfor vurderes om man bør innføre regler som gir adgang til å gjennomføre konsernfusjon på andre måter enn ved fondsemisjon i morselskapet (eventuelt et annet datterselskap). Alternativet er kapitalforhøyelse ved nytegning. I så fall kan det virke mest nærliggende med en regel som tillater at kapitalforhøyelsen gjennomføres ved at datterselskapet utsteder en fordring som benyttes som aksjeinnskudd i morselskapet (eller et annet datterselskap). Dersom fordringen tilsvarer den egenkapitalen det overtakende datterselskapet tilføres ved overtakelsen av det overdragende selskapet, skulle det tilsi at det i prinsippet ikke finner sted noen endring av verdiene i datterselskapet. Morselskapets aksjer i datterselskapet endrer dermed heller ikke verdi. De verdier som ligger i det overdragende selskapet, blir derimot tilført morselskapet ved fordringen på datterselskapet, og disse verdiene gir grunnlaget for aksjeutstedelsen i morselskapet.

Som nevnt foran i punkt 2.1 kreves det antakelig en lovendring dersom man etter aksjeloven og allmennaksjeloven skal kunne gjennomføre konsernfusjon på denne måten. I det vedlagte lovutkastet foreslås det at det tas inn en regel i *§ 13-2 annet ledd annet punktum* i de to lovene om at konsernfusjon kan gjennomføres ved at det overtakende datterselskapet utsteder en fordring som tilsvarer den egenkapitalen selskapet tilføres ved fusjonen, og at denne fordringen nyttes som aksjeinnskudd i morselskapet (eventuelt et annet datterselskap). En slik fordring må for øvrig anses som et tingsinnskudd, og må følge de vanlige regler om kontroll med slike innskudd, jf § 10-2. Det vil blant annet si at revisor må bekrefte at verdien av fordringen minst svarer til det som er avtalt at skal ytes som innskudd, jf henvisningen til § 2-6 i § 10-2. Ved denne vurderingen må datterselskapets betalingsevne stå sentralt.

Av hensyn til det overdragende selskapets kreditorer bør fordringen stå tilbake for datterselskapets øvrige kreditorer. Det foreslås en bestemmelse om dette i *tredje punktum.*

I lovutkastet er det også foreslått en endring i bestemmelsenes *første punktum* når det gjelder adgangen til at vederlagsaksjene består av aksjer i et annet datterselskap. Slik loven nå er formulert, er det tilstrekkelig at det selskapet som skal utstede vederlagsaksjene, er å anse som et datterselskap etter konserndefinisjonen i § 1-3. Det kan imidlertid være grunn til å begrense reglene til bare å gjelde datterselskaper hvor eierforholdene er slik som beskrevet i aksjeloven § 4-26 første ledd og allmennaksjeloven § 4-25 første ledd om tvungen overføring av aksjer i datterselskaper. I slike datterselskaper vil mindre-

tallsaksjonærene ha rett til å kreve at morselskapet overtar deres aksjer. Siden forslaget innebærer en rett til å benytte en form for tingsinnskudd som antakelig ikke kan aksepteres i andre sammenhenger, kan mye tale for at bestemmelsen begrenses til å gjelde de datterselskaper hvor mindretallet har en slik rett.

De vurderinger som det her er redegjort for om konsernfusjon, gjelder tilsvarende i forhold til reglene om konsernfisjon. Det er derfor foreslått tilsvarende endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-2 tredje ledd.»

6.4 HØRINGSINSTANSENES SYN

Under høringen har følgende høringsinstanser gitt uttrykk for at de støtter forslaget: *Nærings- og handelsdepartementet, Finansdepartementet, Kredittilsynet, Oslo Børs, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Norske Sivilingeniørers Forening, Norges Statsautoriserte Revisorers Forening* og *Maskinentreprenørenes Forbund.*

Nærings- og handelsdepartementet og *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* presiserer likevel at deres prinsipale oppfatning er at oppskrivningsadgangen etter regnskapsloven bør beholdes. *Norges Statsautoriserte Revisorers Forening* mener på den annen side at de foreslåtte lovendringene bør gjennomføres også i aksjeloven 1976.

Næringslivets Hovedorganisasjon går også prinsipalt inn for at regnskapslovens regler om oppskrivning beholdes. Det heter ellers i uttalelsen:

«NHO er positiv til at departementet søker å gjøre det mulig med trekantfusjoner/fisjoner, hvorved deltagerne i det overdragende selskap gis aksjer i det overtagende selskaps moderselskap eller andre selskap i samme konsernforhold. Denne mulighet gjør fusjons/fisjonsalternativet mer egnet som instrument ved nødvendige og/eller ønskelige strukturendringer i næringslivet. De næringspolitiske hensyn som tilsier konsernfusjoner/fisjoner er betydelige.

Imidlertid synes den foreslåtte ordning å falle inn under asl/asal § 8-10 om forbudet mot å stille midler til rådighet eller yte lån i forbindelse med erverv av aksjer i selskapet eller av aksjer i et annet selskap i samme konsern. Departementets foreslåtte lovendring må således oppfattes som et unntak fra den alminnelige forbudsbestemmelsen. Dette bør bemerkes i forarbeidene.

I forhold til enkelte bestemmelser i den nye lovgivningen kan det reises ytterligere betenkeligheter. NHO viser her særlig til at fordringsmodellen kan medføre at en fusjon og en fisjon kan bli et reelt kjøp ved innfrielse av fordringen. Videre kan det reises spørsmål om fordringens forhold som innbetaling av aksjekapital. Etter NHOs syn bør departementet klargjøre den foreslåtte modell i forhold til nevnte betenkeligheter.»

Dr juris Johan Giertsen har i et brev til departementet langt på vei gitt uttrykk for de samme synspunktene som Næringslivets Hovedorganisasjon.

Høringsinstansene har i liten grad uttalt seg direkte om forslaget om å begrense reglene om konsernfusjon og konsernfisjon til bare å gjelde datterselskaper hvor eierforholdene er slik som beskrevet i aksjeloven § 4-26 første ledd og allmennaksjeloven § 4-25 første ledd. *Kredittilsynet* gir imidlertid uttrykkelig støtte til forslaget. Ingen av høringsinstansene har gått imot forslaget.

6.5 DEPARTEMENTETS VURDERING

Departementet har merket seg at det under høringen har vært oppslutning om at lovgivningen legger til rette for mulighetene til å gjennomføre konsernfusjoner og konsernfisjoner og dermed ønskelige strukturendringer i næringslivet. Innvendingene knytter seg først og fremst til at adgangen til oppskrivning av anleggsmidler forutsettes å falle bort med den nye regnskapsloven. Om oppskrivningsadgangen skal falle bort, er imidlertid et spørsmål som behandles i proposisjonen om ny regnskapslov, og departementet ser ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet her. Departementet vil imidlertid bemerke at selv om forslaget om fordringsmodellen først og fremst er begrunnet med at oppskrivningsadgangen kan falle bort med den nye regnskapsloven, er likevel ikke dette noen nødvendig forutsetning for forslaget. Departementet viser til at fordringsmodellen er ansett å gi den beste økonomiske beskrivelsen av det reelle resultatet av en konsernfusjon, og at metoden av denne grunn allerede er anbefalt i foreløpig Norsk Regnskapsstandard om foretaksintegrasjon. Departementet kan heller ikke se at det kan reises vesentlige selskapsrettslige innvendinger mot modellen slik den er foreslått lovregulert.

Når det gjelder morselskapet, viser departementet til det som ble sagt i høringsbrevet om at fordringen må anses som et tingsinnskudd, og at reglene i § 10-2, jf § 2-6, som sikrer kontroll med verdien av tingsinnskudd, vil gjelde på vanlig måte. Dette betyr at det forhold at fordringen skal være etterprioritert, må inngå som et element i verdivurderingen, på samme måte som for eksempel datterselskapets antatte fremtidige betalingsevne. Når det gjelder faren for svikt i betalingsevnen hos datterselskapet som det ikke er mulig å forutse, skulle ikke fordringsmodellen reise noen nye problemer i forhold til den gjeldende oppskrivningsmodellen, og heller ikke i forhold til kapitalforhøyelser ellers hvor en fordring brukes som aksjeinnskudd.

Heller ikke i forhold til datterselskapet og dets kreditorer kan departementet se at det kan reises avgjørende innvendinger, siden fordringen ikke kan utgjøre mer enn den egenkapitalen datterselskapet blir tilført ved fusjonen, og det dermed ikke finner sted noen endring av verdiene i datterselskapet.

Når det gjelder uttalelsen fra Næringslivets Hovedorganisasjon om at fusjonen eller fisjonen kan bli et reelt kjøp ved innfrielse av fordringen, vil departementet bemerke at de vanlige reglene om at vederlaget til aksjeeierne i det overdragende selskapet i hovedsak må bestå av aksjer, vil gjelde også ved kon-

sernfusjon og konsernfisjon, jf § 13-2 første ledd og § 14-2 første ledd. Heller ikke på dette punktet kan departementet se at fordringsmodellen avviker eller reiser nye spørsmål i forhold til konsernfusjon og konsernfisjon som gjennomføres ved oppskrivning og fondsemisjon. Departementet kan heller ikke se at forslaget reiser problemer i forhold til § 8-10 som forbyr å stille midler til rådighet eller yte lån i forbindelse med erverv av aksjer i selskapet eller av aksjer i et annet selskap i samme konsern. Det er lite tvilsomt at en lovbestemmelse som uttrykkelig tillater bruk av fordringsmodellen, går foran forbudet i § 8-10.

Departementet går etter dette inn for en endring av reglene om konsernfusjon og konsernfisjon, slik at den nødvendige kapitalforhøyelsen i morselskapet, eventuelt datterselskapet, kan gjennomføres ved at en fordring på datterselskapet benyttes om aksjeinnskudd, jf de foreslåtte endringene av §§ 13-2 annet ledd og 14-2 tredje ledd i aksjeloven og allmennaksjeloven.

Departementet går også inn for forslaget i høringsbrevet om å begrense reglene om konsernfusjon og konsernfisjon til bare å gjelde datterselskaper hvor eierforholdene er slik som beskrevet i aksjeloven § 4-26 første ledd og allmennaksjeloven § 4-25 første ledd. Det vises til begrunnelsen i høringsbrevet om at mindretallsaksjeeierne i slike datterselskaper vil ha rett til å kreve at morselskapet overtar deres aksjer.

7 Tilpasninger i produktansvarsloven til EF-direktiv 25 juli 1985 (85/374/EØF) artikkel 8 nr 1

7.1 INNLEDNING

Lov 23 desember 1988 nr 104 om produktansvar bygger i stor grad på EF-direktiv 25 juli 1985 (85/374/EØF) om tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter om produktansvar. Dette gjelder både systematikken og innholdet. Ved vedtakelsen inneholdt loven bare på enkelte punkter regler som avvek fra direktivets regler. I forbindelse med inngåelsen av EØS-avtalen ble det ved lov 27 november 1992 nr 113 om endringer i enkelte lover som følge av EØS-avtalen gjennomført de endringer i produktansvarsloven som man antok var nødvendige for å tilpasse norsk lov produktansvarsdirektivet. Forarbeidene til endringsloven er Ot prp nr 72 (1991-92) (særlig side 24-36, 102-103 og 109-118) og Innst O nr 21 (1992-93).

EFTA Surveillance Authority har senere gjort departementet oppmerksom på at norsk lov ikke er fullt ut tilpasset direktivet fordi direktivets artikkel 8 nr 1 om lemping av produsentens ansvar verken er inkorporert i produktansvarsloven eller følger av alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.

7.2 GJELDENDE RETT

Etter produktansvarsloven § 2-5 skal erstatningen «fastsettes, utmåles og lempes etter alminnelige erstatningsregler, jf lov 13 juni 1969 nr 26 om skadeserstatning».

Skadeserstatningsloven § 5-2 lyder:

«Erstatningsansvaret kan lempes når retten under hensyn til skadens størrelse, den ansvarliges økonomiske bæreevne, foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter, skyldforhold og forholdene ellers finner at ansvaret virker urimelig tyngende for den ansvarlige. Det samme gjelder når det i særlige tilfelle er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden.»

Ansvaret kan altså lempes når retten finner at det virker urimelig tyngende for den ansvarlige. I avgjørelsen av om ansvaret virker urimelig tyngende, skal det tas hensyn til blant annet skyldforholdet. Det er sikker rett at henvisningen i skadeserstatningsloven § 5-2 til skyldforholdet er en henvisning til skyldforholdet på skadevoldersiden, det vil si enten hos skadevolderen selv eller hos en tredjeperson som skadevolderen svarer for, jf Nils Nygaard, Skade og ansvar, (4 utgave, 1992) side 396. Når skylden på skadevolderens side er stor, vil det i alminnelighet være liten grunn til å lempe hans eller hennes ansvar. Er skylden på skadevolderens side liten, vil dette kunne være et argument for å lempe ansvaret. Men at skylden er liten, er ikke i seg selv tilstrekkelig grunn til å lempe ansvaret. Det kreves at retten finner at ansvaret vil virke urimelig tyngende for den ansvarlige.

Skadeserstatningsloven § 5-2 er en snever unntaksregel. Utgangspunktet er at skadelidtes fulle tap skal erstattes av den ansvarlige skadevolder. I Innst O nr 92 (1984-85) på side 2 understreker Justiskomitéen at lemping bare bør forekomme «i tilfelle hvor full erstatningsplikt vil ramme den ansvarlige meget hardt, f.eks. hvis den ansvarlige og hans pårørendes økonomiske livsgrunnlag trues eller hvis en næringsvirksomhet settes sterkt tilbake».

7.3 FORHOLDET TIL PRODUKTANSVARSDIREKTIVET

Produktansvarsdirektivet artikkel 8 lyder:

«1. Uten at den nasjonale lovgivning om innbyrdes lovdeling eller regress berøres, skal produsentens ansvar ikke reduseres når skaden er forårsaket både av en sikkerhetsmangel ved produktet og ved en tredje persons handling eller unnlatelse.

2.Produsentens ansvar kan settes ned eller falle bort når, alle omstendigheter tatt i betraktning, skaden er forårsaket både av en sikkerhetsmangel ved produktet og ved feil fra skadelidte eller en annen person som den skadelidte er ansvarlig for.»

Artikkel 8 nr 2 er gjennomført i norsk rett ved produktansvarsloven § 2-5, jf skadeserstatningsloven § 5-1. Artikkel 8 nr 1 er som nevnt ikke gjennomført i produktansvarsloven. Da spørsmålet om tilpasning av produktansvarsloven til direktivet ble vurdert, la man til grunn at loven var i samsvar med direktivet og at det følger av alminnelig norsk erstatningsrett at lemping ikke vil kunne finne sted i disse tilfellene.

7.4 DEPARTEMENTETS VURDERING

Etter gjeldende rett er det lite sannsynlig at en norsk domstol ville tolke produktansvarsloven og skadeserstatningsloven slik at det oppstår motstrid med direktivet. Det vises til kapittel 7.2 ovenfor om at lempingsadgangen etter gjeldende rett er snever. Dessuten vil presumsjonsprinsippet, som går ut på at norsk rett presumeres å være i samsvar med folkeretten, bidra til å hindre motstrid. Likevel er det av hensyn til Norges forpliktelser etter EØS-avtalen ønskelig at det fremgår uttrykkelig av produktansvarsloven at produsentens ansvar ikke kan reduseres i de tilfellene som er omfattet av direktivets artikkel 8 nr 1. Departementet foreslår derfor en tilføyelse til produktansvarsloven § 2-5 som fanger opp direktivets artikkel 8 nr 1.

8 Økonomiske, administrative og miljømessige konsekvenser

De foreslåtte endringene i reglene om *krav etter naturskadeforsikringsloven,* jf kapittel 3, går som nevnt ut på presiseringer og avklaringer av uklarheter, og vil ikke ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser - verken for det offentlige eller for private. Forslaget om endringer i *reglene om foreldelse av krav mot forsikringsselskap etter at kravet er meldt til selskapet,* jf kapittel 4, vil heller ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige. Forslaget kan innebære noe økte utgifter og noe ekstra administrasjon for forsikringsselskapene, men dette må antas å bli nokså ubetydelig.

De foreslåtte endringene i *foreldelsesloven,* jf kapittel 5, er av privatrettslig karakter. De tar sikte på en klargjøring av reglene om avbrudd av foreldelse i visse tilfeller der det i dag er uklart hvordan loven skal forstås. Det er således verken tale om klare utvidelser eller klare innskrenkninger av foreldelsesfristene. Forslagene vil dermed heller ikke ha påviselige økonomiske konsekvenser, verken for offentlige eller private fordringshavere. Forslagene vil ikke ha administrative konsekvenser.

Aksjelovens og allmennaksjelovens regler om *konsernfusjon og konsernfisjon,* jf kapittel 6, er av rent privatrettslig art, og vil ikke berøre det offentlige. For private må forslaget antas å ha en positiv økonomisk betydning, siden det i større grad vil gjøre det mulig å gjennomføre slike fusjoner og fisjoner.

Forslaget om endring av *produktansvarsloven,* jf kapittel 7, er av rent privatrettslig art og regulerer forholdet mellom skadelidte og skadevolderen. Den foreslåtte endringen vil dermed ikke få nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige. Endringen innskrenker produsentens mulighet til å redusere sitt ansvar. I den grad produsentens ansvar er dekket gjennom forsikring vil eventuelle økonomiske konsekvenser for produsenten i første rekke kunne være endringer i forsikringspremien. Departementet antar imidlertid at den foreslåtte endringen ikke vil medføre vesentlige endringer i premienivået.

De *øvrige endringsforslagene* gjelder rettelser av inkurier og andre tekniske tilpasninger, og vil derfor ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige eller for private.

Endringsforslagene antas ikke å ville ha miljømessige konsekvenser.

9 Merknader til de enkelte bestemmelser

9.1 MERKNADER TIL ENDRINGEN I BILANSVARSLOVEN

Til § 19

I forsikringsavtaleloven §§ 8-6 og 18-6 er det foreslått nye regler som innebærer at et forsikringsselskap ikke kan påberope seg foreldelse før det har gitt melding til sikrede eller skadelidte om at foreldelse vil bli påberopt. Bilansvarsloven § 19 *fjerde ledd tredje punktum* foreslås endret slik at de nye reglene også får anvendelse for forsikringskrav etter bilansvarsloven, se nærmere kapittel 4.

9.2 MERKNADER TIL ENDRINGEN I SAMEIELOVEN

Til § 13

Ved lov 9 desember 1994 nr 64 om løysingsrettar ble sameieloven § 11 endret. Regelen som gikk frem av det tidligere § 11 tredje ledd, ble ført inn i det nye § 11 annet ledd. Men henvisningen til § 11 tredje ledd fra § 13 *første ledd tredje punktum* ble ikke endret. Dette kan tilbakeføres til at henvisningsbestemmelsen i § 13 var uteglemt i lovutkastet i Ot prp nr 49 (1993-94). Henvisningen fra § 13 må likevel forstås som om den var til § 11 annet ledd, men for at ordlyden ikke skal være misvisende, blir den med dette foreslått endret.

9.3 MERKNADER TIL ENDRINGEN I FORVALTNINGSLOVEN

Til § 34

Forslaget gjelder retting av en inkurie. Ved endringslov 10 januar 1997 nr 7 ble forvaltningsloven § 34 annet ledd endret ved at det ble gitt et nytt tredje punktum. Det som tidligere var annet ledd tredje, fjerde og femte punktum ble gjort til et nytt tredje ledd, mens tidligere tredje ledd ble gjort til fjerde ledd. Det vises til Ot prp nr 51 (1995-96) når det gjelder lovendringen.

I denne forbindelse ble det imidlertid ikke gjort noen endring i henvisningene i det som nå er *tredje ledd tredje punktum.* Etter lovendringen er disse henvisningene misvisende. Det henvises der til tredje og fjerde punktum, mens det etter endringen skal henvises til første og annet punktum. Dette bør nå rettes.

9.4 MERKNADER TIL ENDRINGENE I ODELSLOVEN

Til § § 42 og 43

Ved lov 12 januar 1996 nr 4 ble odelsloven § 40 første ledd første punktum endret i samsvar med et lovforslag i Ot prp nr 75 (1994-95). Etter endringen må en rett til odelsløsning bli gjort gjeldende innen ett år fra odelsjorden er overført på en nærmere angitt måte. Før endringen gjaldt en frist på to år. Lovendringen trådte i kraft 1 juli 1996.

I odelsloven § 42 *første ledd første punktum* og § 43 *første ledd første punktum* var det vist til fristen på «2 år» etter § 40 første ledd første punktum. Henvisningene til fristen på «2 år» skulle vært endret til «1 år» ved lovendringen i 1996, men ved en inkurie ble dette ikke foreslått ved Ot prp nr 75 (1994-95). Da §§ 42 og 43 på dette punktet er rene henvisningsbestemmelser, må de likevel forstås som om det stod «1 år» i lovteksten. Men for at lovtekstene ikke skal være misvisende foreslås det her at henvisningene til fristen på «2 år» endres til «1 år» .

9.5 MERKNADER TIL ENDRINGENE I FORELDELSESLOVEN

Til § 16

Paragrafen gjelder avbrudd av foreldelse ved at tvist om et krav bringes inn for visse forvaltningsorganer eller særskilte klage- eller reklamasjonsnemnder. Endringsforslagene går ut på å presisere at avbrudd av foreldelse skal inntre selv om avgjørsorganet ikke tar stilling til alle sider ved saken, og uavhengig av om det er fordringshaveren eller skyldneren som bringer saken inn for avgjørsorganet, se nærmere kapitlene 5.2 og 5.3.

Til § 21

Forslaget går ut på å innføre en ny fristregel i *nr 2* som skal gjelde virkningen av avbrutt foreldelse i tilfeller hvor avgjørelsesorganet fatter en realitetsavgjørelse, men hvor avgjørelsen ikke innebærer at kravet som sådan er bindende fastslått, se nærmere kapittel 5.4.

Til § 29

Forslaget innebærer at formuleringen av bestemmelsen i *nr 3* tilpasses det forhold at foreldelse ikke utelukkende kan avbrytes av fordringshaveren, men også ved visse skritt foretatt av skyldneren. Forslaget er kort omtalt avslutningsvis i kapittel 5.3.

9.6 MERKNADER TIL ENDRINGEN I PRODUKTANSVARSLOVEN

Til § 2-5

Det foreslås et *nytt annet punktum* i § 2-5 for å tilpasse bestemmelsen til EF-direktiv 25 juli 1985 (85/374/EØF) artikkel 8 nr 1. Se nærmere kapittel 7.

9.7 MERKNADER TIL ENDRINGEN I YRKESSKADEFORSIKRINGSLOVEN

Til § 15

I forsikringsavtaleloven §§ 8-6 og 18-6 er det foreslått nye regler som innebærer at et forsikringsselskap ikke kan påberope seg foreldelse før det har gitt melding til sikrede eller skadelidte om at foreldelse vil bli påberopt. I yrkesskadeforsikringsloven § 15 foreslås det et *nytt tredje ledd* som går ut på at tilsvarende regler vil gjelde også for krav etter yrkesskadeforsikringsloven. Se nærmere kapittel 4.

9.8 MERKNADER TIL ENDRINGENE I FORSIKRINGSAVTALELOVEN

Til § 8-5

Det foreslås at det presiseres i *annet ledd første punktum* at også en foreleggelse for ankenemnda for Statens naturskadefond avbryter foreldelse etter § 8-5 annet ledd, se nærmere kapittel 3.5.

Til § 8-6

De foreslåtte reglene i tredje ledd, jf nedenfor, medfører for ansvarsforsikring at kravet mot selskapet kan bli foreldet senere enn kravet mot sikrede, og det foreslås at det tas inn et forbehold for dette i *annet ledd.*

Det foreslås et *nytt tredje ledd* som innebærer at et forsikringsselskap ikke kan påberope seg foreldelse før seks måneder etter at det har gitt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Om den nærmere begrunnelsen for forslaget, se kapittel 4. Som hovedregel skal meldingen gis til sikrede. Dreier det seg om en ansvarsforsikring, følger det imidlertid av forsikringsavtaleloven §§ 7-6 og 7-7 at skadelidte kan kreve erstatning direkte fra selskapet. Når det er skadelidte som har krevd erstatning, er det også skadelidte som skal ha meldingen, jf *første punktum.*

Til § 18-6

Endringsforslaget er det samme som den foreslåtte endringen av § 8-6 tredje ledd. Forskjellene mellom de to bestemmelsene skyldes at de særlige spørsmålene som knytter seg til ansvarsforsikring, ikke er relevante i forhold til § 18-6. Se ellers kapittel 4.

9.9 MERKNADER TIL ENDRINGENE I NATURSKADEFORSIKRINGSLOVEN

Til § 2

Forslaget går ut på at henvisningen i *første ledd første punktum* til reglene i naturskadeloven § 19 sløyfes, se nærmere kapitlene 3.1 til 3.4.

Til § 3

Forslaget går ut på henvisningen i *fjerde ledd første punktum* til reglene i naturskadeloven § 19 sløyfes, se nærmere kapitlene 3.1 til 3.4.

9.10 MERKNADER TIL ENDRINGEN I NATURSKADELOVEN

Til § 19

Forslaget gjelder retting av en inkurie. *Første ledd annet punktum* viser til forvaltningsloven kapittel IV, mens det riktige skal være forvaltningsloven kapittel VI, se nærmere kapittel 3.3.

9.11 MERKNADER TIL ENDRINGENE I SJØLOVEN

Til § § 209 og 228

Lov 24 juni 1994 nr 39 om sjøfarten (sjøloven) inneholder i §§ 209 og 228 henvisninger til kapittel V og §§ 40 og 41 i lov 22 mars 1985 nr 11 om petroleumsvirksomhet. Denne loven er avløst av lov 29 november 1996 nr 72 om petroleumsvirksomhet. Ved vedtakelsen av den nye petroleumsloven ble det ikke samtidig foretatt en endring av henvisningene i sjøloven. I den nye petroleumsloven er disse bestemmelsene i det alt vesentligste videreført i henholdsvis kapittel 7 og §§ 7-4 og 7-5.

Det foreslås at henvisningene til petroleumsloven i sjøloven §§ 209 og 228 endres slik at de korresponderer med petroleumsloven av 1996. Lovendringen er bare av lovteknisk karakter og innebærer ingen innholdsmessige endringer i sjøloven.

9.12 MERKNADER TIL ENDRINGENE I AKSJELOVEN

Til § 2-13

Forslaget gjelder retting av en inkurie i *femte ledd tredje punktum* i § 2-13. Femte ledd har regler om hvilke beføyelser selskapet har til rådighet dersom en aksjeeier ikke gjør opp sin innskuddsforpliktelse innen forfallstidspunktet, og heller ikke innen den ekstra syv-dagersfristen i tredje ledd. Etter femte ledd annet punktum kan styret beslutte å nedsette aksjekapitalen og slette aksjen. Dette er ikke en ordinær kapitalnedsettelse. Det går direkte frem av femte ledd femte punktum at reglene i kapittel 12 om kapitalnedsettelse ikke gjelder for denne beslutningen.

Bakgrunnen er at slettingen av aksjen må gjennomføres før selskapet er registrert, jf § 2-18 annet ledd, og at det først er etter registreringen at selskapet fremstår utad med en bestemt aksjekapital.

Femte ledd tredje punktum bestemmer at dersom aksjen slettes etter annet punktum, kan styret skaffe tilsvarende dekning for aksjekapitalen ved særskilt beslutning om nytegning. Dette må gjøres innen seks måneder etter at *kapitalnedsettelsen* er registrert. Siden slettingen må gjennomføres før selskapet er registrert, vil det imidlertid ikke være aktuelt med noen registrering av kapitalnedsettelsen, og bestemmelsen gir liten mening. Departementet foreslår etter dette at ordet «nedsettingen» erstattes av «selskapet», slik at det er registreringen av selskapet som er utgangspunktet for fristen etter § 2-13 femte ledd tredje punktum.

Til § 2-18

Det følger av § 2-18 annet ledd første punktum at aksjeinnskuddene fullt ut må være innbetalt til selskapet før selskapet kan meldes til Foretaksregisteret. Videre bestemmes det i tredje punktum at revisor skal bekrefte innbetalingen. Det går imidlertid ikke direkte frem av bestemmelsen at styret selv i meldingen til Foretaksregisteret skal opplyse om at aksjeinnskuddene er mottatt av selskapet, selv om dette klart er meningen. Det vises til § 2-19, som bestemmer at styremedlemmene og revisor har et solidarisk ansvar for det som måtte mangle av den aksjekapital som er oppgitt innbetalt i meldingen til Foretaksregisteret. Departementet foreslår en omformulering av bestemmelsen, slik at styrets plikt til å opplyse om innbetaling av aksjeinnskuddene kommer mer direkte til uttrykk, jf *annet ledd tredje og nytt fjerde punktum.* Forslaget medfører ikke realitetsendringer.

Til § 2-19

Etter § 2-19 første ledd er styrets medlemmer og revisor solidarisk ansvarlige for det som måtte mangle av den aksjekapital som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt, jf § 2-18 annet ledd. Bestemmelsen i § 2-19 *annet ledd* går ut på at ansvaret i første ledd ikke gjelder mangler som skriver seg fra verdsettingen av aksjeinnskudd i andre eiendeler enn penger, *med mindre det er utvist feil eller forsømmelse ved verdsettingen.* Annet ledd må etter dette leses slik at dersom det er utvist feil eller forsømmelser ved verdsettingen av tingsinnskudd, kan det være aktuelt med ansvar for styret og revisor etter første ledd. Dette virker imidlertid urimelig og stemmer dårlig med lovens system, siden det etter § 2-6 er *stifterne* som er ansvarlige for verdsettingen av tingsinnskudd. Utarbeidelsen av redegjørelsen etter § 2-6 finner sted før stiftelsen av selskapet, og er dermed noe som ligger utenfor styrets kontroll. Når det gjelder revisors ansvar, vises til at den revisor som etter § 2-6 annet ledd annet punktum skal bekrefte redegjørelsens innhold, heller ikke trenger å være den samme som den revisor som bekrefter oppgjøret av aksjeinnskudd etter § 2-18 annet ledd, og som dermed kan bli ansvarlig etter § 2-19. Forbeholdet i annet ledd om utvist feil eller forsømmelse ved verdsettingen må anses som en inkurie, og departementet foreslår at forbeholdet sløyfes. Annet ledd blir dermed en rent presiserende bestemmelse i samsvar med det som synes å ha vært meningen i det opprinnelige lovforslaget, jf Ot prp nr 36 (1993-94) Om lov om aksjeselskaper § 3-13 annet punktum.

Til § 4-2

Etter forslaget i Ot prp nr 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) § 4-15 måtte det i samsvar med aksjeloven 1976 fastsettes i vedtektene dersom det skulle gjelde begrensninger for adgangen til å omsette aksjer. Stortinget gikk imidlertid inn for den motsatte løsningen for aksjeselskaper, slik at lovens fravikelige hovedregel er at omsetteligheten er begrenset, jf § 4-15 annet og tredje ledd. Ordlyden i *§ 4-2 første ledd første punktum* er imidlertid utformet som om fri omsettelighet fortsatt var lovens hovedregel. Det foreslås en endring av ordlyden for å få frem at omsetningsbegrensninger kan følge både av loven og av vedtektsbestemmelser (jf særlig forutsetningen i § 4-15 første ledd).

Til § 4-15

Det foreslås et *nytt femte ledd* om adgangen til å omsette tegningsrett til aksjer. I Ot prp nr 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) var det foreslått en bestemmelse om dette i § 4-15 fjerde ledd. Bestemmelsen har imidlertid ikke kommet med i den vedtatte § 4-15. Departementet antar at dette skyldes en forglemmelse i forbindelse med at Stortinget vedtok andre regler om adgangen til å omsette aksjer enn det som var foreslått i proposisjonen, se nærmere merknaden til § 4-2.

Bestemmelsen gir reglene om aksjers omsettelighet i første til fjerde ledd tilsvarende anvendelse for adgangen til å omsette tegningsretter. Dette innebærer at dersom ikke noe annet er fastsatt i vedtektene, gjelder det krav om styresamtykke og forkjøpsrett ved overdragelse av slike rettigheter. Henvisningen innebærer videre at det kan fastsettes i vedtektene at tegningsrettene er fritt omsettelige. Dersom det etter annet og tredje ledd er bestemt i vedtektene at selskapets aksjer skal kunne omsettes fritt, vil det være naturlig å tolke vedtektsbestemmelsen slik at dette også gjelder for tegningsretter.

Til § 5-19

Det foreslås en omformulering av bestemmelsen som er begrunnet i utformingen av reglene om omsetningsbegrensninger i § 4-15. Hovedregelen etter den foreslåtte § 4-15 i Ot prp nr 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) gikk - i samsvar med ordningen etter aksjeloven 1976 - ut på at aksjer kunne omsettes fritt, men at det kunne fastsettes omsetningsbegrensninger i vedtektene. Stortinget gikk imidlertid inn for den motsatte løsningen, slik at hovedregelen er at det gjelder krav om styresamtykke og forkjøpsrett ved omsetning av aksjer, men at det kan fastsettes i vedtektene at aksjene kan omsettes fritt. Ordlyden i § 5-19 nr 1 om kvalifisert flertallskrav for beslutning av generalforsamlingen om å innføre regler om styresamtykke ble imidlertid ikke endret tilsvarende. Slik bestemmelsen nå er utformet, kan den virke noe forvirrende i forhold til hovedregelen etter § 4-15 annet og tredje ledd om styresamtykke og forkjøpsrett.

Det kan etter den nye aksjeloven tenkes to situasjoner hvor det er aktuelt *å innføre* regler om styresamtykke, slik § 5-19 nr 1 tar sikte på. For det første følger det av overgangsreglene i § 21-2 nr 25 første ledd første punktum at de nye reglene i § 4-15 annet ledd ikke gjelder for selskaper som er stiftet før lovens ikrafttredelse, og som ikke har regler om styresamtykke i vedtektene. Denne bestemmelsen innebærer at aksjene i disse selskapene vil være fritt omsettelige selv om det ikke er fastsatt noe om fri omsettelighet i vedtektene, på samme måte som systemet etter 1976-loven. Dersom slike selskaper senere skal innføre regler om styresamtykke, bør det kreves kvalifisert flertall som nevnt i § 5-19 nr 1 for beslutningen. Dette er i samsvar med regelen i § 9-15 annet ledd i aksjeloven 1976.

En beslutning om å innføre krav om styresamtykke kan imidlertid også tenkes for selskaper som ikke faller inn under de nevnte overgangsreglene. Dette kan være aktuelt for selskaper som etter § 4-15 annet ledd har fastsatt i vedtektene at lovens regler om styresamtykke ikke skal gjelde, men som senere ønsker å gå tilbake til lovens hovedregel om at retten til å erverve aksjer skal være betinget av samtykke fra selskapet. Under høringen har *Næringslivets Hovedorganisasjon* gitt uttrykk for at det i slike tilfeller bør være tilstrekkelig med det vanlige flertallskravet for vedtektsendringer, jf § 5-18, siden en slik beslutning bare går ut på at man skal gå tilbake til lovens normalordning. For aksjeeiere som utgjør et mindretall i selskapet, vil denne situasjonen imidlertid langt på vei være den samme som i tilfeller hvor regelen om fri omsettelighet har grunnlag i de nevnte overgangsreglene, og departementet mener at flertallskravet i § 5-19 bør gjelde også her.

Et spørsmål som ikke var omhandlet i departementets høringsbrev, men som *Næringslivets Hovedorganisasjon* og *Den norske Bankforening* likevel har tatt opp under høringen, er flertallskravet for såkalte personklausuler. Med dette siktes til vedtektsbestemmelser som stiller krav om at en erverver eller eier av aksje skal ha visse egenskaper, jf § 4-18. Etter aksjeloven og allmennaksjeloven 1997 kreves det tilslutning fra samtlige aksjeeiere for å innføre slike vedtektsbestemmelser, jf § 5-20, mens det etter aksjeloven 1976 gjelder det samme flertallskravet som for innføring av samtykkeklausuler; det vil si krav om tilslutning fra minst fire femdeler av de avgitte stemmer samt den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen. Næringslivets Hovedorganisasjon og Den norske Bankforening peker på at kravet om enstemmighet i de nye lovene i realiteten betyr at det i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper med mange aksjeeiere vil være tilnærmet umulig å innføre nye eller skjerpe eksisterende personklausuler. Departementet er enig i at det kan være et spørsmål om det burde gjelde samme flertallskrav for personklausuler som for samtykkeklausuler, jf § 5-19, også etter den nye aksjelovgivningen. Kravet om enstemmighet var imidlertid foreslått både i NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning og NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper uten at det fremkom innvendinger i høringsomgangen. Siden spørsmålet dessuten så nylig har vært behandlet av Stortinget, har departementet ikke fulgt opp forslaget.

Til § 5-20

Det foreslås en omformulering av *første ledd nr 2*. Forslaget har bakgrunn i at hovedregelen om aksjers omsettelighet i § 4-15 er snudd i forhold til aksjeloven 1976 og departementets forslag i Ot prp nr 23 (1996-97), jf merknaden til § 5-19. Også når det gjelder reglene i § 5-20 om flertallskrav for beslutning om å innføre forkjøpsrett ved omsetning av aksjer, er det behov for en klargjøring i forhold til hovedregelen i § 4-15. På samme måte som for beslutninger om å innføre krav om styresamtykke, kan det også for beslutninger om å innføre regler om forkjøpsrett, tenkes to situasjoner hvor dette kan være aktuelt: i selskaper hvor aksjene er fritt omsettelige etter overgangsreglene i § 21-2 nr 25 annet ledd første punktum, og i situasjoner hvor de er fritt omsettelige etter vedtektsbestemmelse som gjør unntak fra lovens hovedregel om forkjøpsrett i § 4-15 tredje ledd. Se nærmere merknaden til § 5-19 som gjelder like godt her.

Annet alternativ i § 5-20 første ledd nr 2 gjelder andre former for begrensninger i adgangen til å omsette aksjer enn dem som følger av § 4-15 annet og tredje ledd. Her er det lovens normalordning at det ikke gjelder slike omsetningsbegrensninger, men aksjeloven åpner for at andre former for omsetningsbegrensninger enn samtykkekrav og forkjøpsrett kan fastsettes i vedtektene.

Til § 6-3

Hovedregelen både etter aksjeloven 1976 og den nye aksjeloven er at det er generalforsamlingen som velger styret. Etter aksjeloven 1976 § 8-1 annet ledd kan imidlertid valgretten overføres til andre, men mer enn halvdelen av styremedlemmene må likevel velges av generalforsamlingen. I NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning ble det foreslått en endring av regelen, slik at det ikke lenger skulle være adgang til å overføre generalforsamlingens valgrett, jf lovforslaget § 5-18. Ingen av høringsinstansene hadde synspunkter på forslaget. I aksjeloven 1997 er regelen om at retten til å velge styremedlemmer kan overføres til andre, likevel videreført, jf § 6-3 *tredje ledd.* Begrunnelsen for dette er opphevelsen av reglene om representantskapet, se Ot prp nr 23 (1996-97) s 145. Man antok at noen selskaper fortsatt kan ha behov for å opprette et organ med tilnærmet samme funksjon som dagens representantskap. Ved å videreføre regelen om at vedtektene kan overføre retten til å velge styremedlemmer til andre enn generalforsamlingen, ville man også videreføre adgangen etter aksjeloven 1976 til å bestemme at «representantskapet» skal velge styret.

Begrensningen etter aksjeloven 1976 § 8-1 annet ledd tredje punktum om at valgretten ikke kan overføres for mer enn halvdelen av styremedlemmene, er på den annen side ikke videreført, og begrunnelsen er nettopp at et vedtektsfestet representantskap skal kunne velge styret, slik representantskapet kan etter aksjeloven 1976. Denne begrunnelsen tilsier imidlertid ikke at man åpner opp for en overføring av valgretten uten noen former for begrensninger. Departementet foreslår at begrensningen i aksjeloven 1976 om at mer enn halvdelen av styremedlemmene må velges av generalforsamlingen videreføres, men likevel slik at dette ikke gjelder når valgrett overføres til «vedtektsfestet selskapsorgan».

Til § 7-5

Forslagene gjelder tekniske endringer som følge av forslaget om ny regnskapslov, jf Ot prp nr 42 (1997-98).

Til § 8-1

De foreslåtte omformuleringene i *første ledd* er en ren teknisk tilpasning til forslaget til ny regnskapslov, jf Ot prp nr 42 (1997-98), og innebærer ikke noen realitetsendring.

Den foreslåtte endringen i *tredje ledd* går ut på å gi bestemmelsen samme innhold som den tilsvarende bestemmelsen i allmennaksjeloven § 8-1 tredje ledd. I Ot prp nr 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) var det foreslått noe forskjellige regler i adgangen til å utdele utbytte for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Etter forslaget til aksjeloven § 8-1 annet ledd skulle det under ingen omstendigheter være adgang for aksjeselskaper til å utdele utbytte hvis egenkapitalen etter balansen var mindre enn ti prosent av balansesummen. Etter allmennaksjeloven § 8-1 annet ledd var det derimot foreslått en adgang til å utdele utbytte i slike tilfeller dersom man fulgte fremgangsmåten med kreditorvarsel m v etter §§ 12-4 og 12-6. Ved vedtakelsen av lovene gikk Stortinget inn for at den foreslåtte regelen om kreditorvarsel også skulle gjelde for aksjeselskapene, slik at aksjeloven i § 8-1 annet ledd fikk samme innhold som allmennaksjeloven § 8-1 annet ledd. Regelen i annet ledd har imidlertid betydning også for definisjonen av fri egenkapital i tredje ledd. Aksjelovens tredje ledd ble imidlertid ikke endret i forhold til departementets forslag i overensstemmelse med det som ble vedtatt i annet ledd. Forslaget innebærer dermed at aksjeloven § 8-1 tredje ledd får samme ordlyd som allmennaksjeloven § 8-1 tredje ledd, og er en naturlig følge av regelen i annet ledd.

Til § 9-1

Aksjeloven § 9-1 første ledd første punktum forbyr et selskap å tegne sine egne aksjer, mens annet punktum forbyr et datterselskap å tegne aksjer i morselskapet. Annet ledd har regler om virkningen av at aksjer tegnes i strid med reglene i første ledd. Første punktum har regler om ulovlig aksjetegning i forbindelse med stiftelse, mens annet punktum har regler om ulovlig aksjetegning i forbindelse med kapitalforhøyelse. Slik loven er formulert, gjelder annet punktum om kapitalforhøyelse bare når aksjer tegnes i strid med første ledd første punktum. I motsetning til det som gjelder ved stiftelse, kan man ved kapitalforhøyelse imidlertid tenke seg at det også tegnes i strid med første ledd annet punktum, det vil si at et datterselskap tegner aksjer i morselskapet. *Annet ledd annet punktum* bør dermed vise til både første og annet punktum i første ledd, og det foreslås en presisering av dette.

Til § 10-7

Forslaget gjelder retting av en mindre inkurie. Siden bestemmelsen i *tredje ledd annet punktum* henviser til hele § 2-10, er det unødvendig med en oppramsing av hvilke ledd i § 2-10 som skal gjelde tilsvarende.

Til § 10-9

Endringen av *annet ledd* er den samme som endringen i § 2-18. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen. Dessuten foreslås det å flytte bestemmelsen i *første ledd tredje punktum* til annet ledd, hvor den innholdsmessig hører mer hjemme. Endringsforslagene innebærer ingen realitetsendring.

Til § 10-20

Endringen har samme bakgrunn som den foreslåtte endringen av § 8-1 tredje ledd, se merknaden til denne bestemmelsen. Siden Stortinget vedtok at aksjeloven § 8-1 annet ledd skulle utformes i overensstemmelse med den tilsvarende bestemmelsen i allmennaksjeloven, bør også reglene om hva som skal anses som fri egenkapital i forhold til reglene om fondsemisjon, være de samme i de to lovene. Forslaget går dermed ut på at aksjeloven § 10-20 *første ledd* utformes på samme måte som allmennaksjeloven § 10-20 første ledd. Forslaget innebærer at det også etter aksjeloven vil være adgang til å overføre til aksjekapitalen fra den «frie» egenkapitalen selv om kravet i § 8-1 annet ledd ikke er oppfylt. Dette er en naturlig følge av at midlene uansett kan utdeles som utbytte hvis man følger reglene om kreditorvarsel m v i §§ 12-4 og 12-6.

Til § 11-8

§ 11-8 gir regler om generalforsamlingens beslutning om å tildele styret fullmakt til å ta opp lån som nevnt i § 11-1. Reglene om styrefullmakt i forbindelse med låneopptak etter § 11-1 er langt på vei de samme som reglene om styrefullmakt i kapittel 10 om kapitalforhøyelse. Kapittel 11 mangler imidlertid en regel tilsvarende § 10-16 om at generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt skal meldes til Foretaksregisteret, og at styret ikke kan gjøre bruk av fullmakten før den er registrert. Det skyldes en inkurie at det ikke er tatt inn en slik regel i § 11-8, og det foreslås derfor at det i et *nytt femte ledd* i paragrafen tas inn en bestemmelse om at § 10-16 gjelder tilsvarende.

Til § 13-2

Det foreslås enkelte endringer i reglene i *annet ledd* om konsernfusjon, det vil si fusjoner hvor vederlaget til aksjeeierne i det overdragende selskapet består av aksjer i det overtakende selskapets morselskap, eller et annet datterselskap i konsernet. Forslaget er nærmere omtalt i kapittel 6.

I *første punktum* foreslås en endring av reglene om hvilke konsernselskaper fusjonsvederlaget kan komme fra. For datterselskaper foreslås det at reglene begrenses til bare å gjelde datterselskaper hvor eierforholdene er slik som beskrevet i aksjeloven § 4-26 første ledd.

Det foreslås et nytt *annet punktum* hvor det lovfestes at kapitalforhøyelsen i morselskapet eller det andre datterselskapet kan gjennomføres ved at det overtakende selskapet utsteder en fordring som benyttes som aksjeinnskudd. Fordringen skal svare til den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fusjonen. Det siktes her til den balanseførte egenkapitalen. Fordringens pålydende vil dermed bero på om fusjonen gjennomføres med regnskapsmessig kontinuitet eller etter transaksjonsprinsippet, som innebærer at regnskapsmessig verdi settes lik virkelig verdi. Den regnskapsmessige behandlingen av fusjon og fisjon vil bli regulert av den nye regnskapsloven.

Departementet vil ellers bemerke at bestemmelsen forutsetter at fordringen utstedes til morselskapet, eventuelt det andre datterselskapet. Alternativet i høringsbrevet som er gjengitt i kapittel 6.2 om at aksjeeierne i det overdragende selskapet mottar en fordring på det overtakende selskapet som fusjonsvederlag, og deretter benytter denne fordringen som aksjeinnskudd i morselskapet eller det andre datterselskapet, må fortsatt anses å være i strid med reglene om hva fusjonsvederlaget kan bestå av, jf § 13-2 annet ledd, jf første ledd.

Det foreslås også et *nytt tredje punktum* om at fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere, se dekningsloven § 9-7 nr 3.

Til § 13-3

Det foreslås å oppheve *tredje ledd annet punktum.* Ved siden av bestemmelsene i aksjeloven § 2-8 tredje ledd og § 10-12 annet ledd vil regler om regnskapsføringen av de verdier selskapet tilføres ved fusjonen, følge av den nye regnskapsloven.

Til § 13-17

Forslaget gjelder tekniske endringer av *tredje ledd* som følge av forslaget om ny regnskapslov, jf Ot prp nr 42 (1997-98).

Til § 14-2

Det foreslås enkelte endringer i reglene i *tredje ledd* om konsernfisjon, det vil si fisjoner hvor vederlaget til aksjeeierne i det overdragende selskapet består av aksjer i det overtakende selskapets morselskap, eller et annet datterselskap i konsernet. Forslaget er i samsvar med forslaget om endring av de tilsvarende reglene i § 13-2 annet ledd om konsernfusjon. Det vises til merknaden til § 13-2 og til omtalen i kapittel 6.

Til § 16-10

Forslaget gjelder tekniske endringer av *tredje ledd* som følge av forslaget om ny regnskapslov, jf Ot prp nr 42 (1997-98).

Til § 20-6

Endringen i *tredje ledd* gjelder retting av en inkurie. Riksrevisjonen har etter lov 4 juni 1976 nr 59 om aksjeselskaper § 18-5 annet ledd rett til å være til stede på generalforsamlingen og på møter i bedriftsforsamlingen (og representantskapet) i selskaper hvor staten eier alle aksjer, og i heleide datterselskaper til slike selskaper. I den tilsvarende bestemmelsen i den nye aksjeloven § 20-6 tredje ledd er møter i bedrifts-

forsamlingen ikke nevnt. I forslaget er møter i bedriftsforsamlingen tatt inn i lovteksten igjen.

Til § 21-2 nr 4

Forslaget må ses i sammenheng med § 3-1 første ledd, hvor det er bestemt at et aksjeselskap må ha en aksjekapital på minst 100.000 kroner. I Ot prp nr 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) var det foreslått en minste tillatte aksjekapital på 150.000 kroner. Stortinget gikk imidlertid inn for 100.000 kroner, men overgangsbestemmelsen i § 21-2 nr 4 ble ikke justert i samsvar med beløpet som ble vedtatt i § 3-1 første ledd.

Til § 21-3 nr 23a

Lov 9 desember 1966 nr 1 om hevd § 1 annet ledd annet punktum inneholder en definisjon av begrepet «verdepapir». Definisjonen omfatter bl a aksjer. Siden ordningen med aksjebrev ikke er videreført i den nye aksjeloven (se om dette Ot prp nr 23 (1996-97) s 85-87), er det nødvendig med en endring av den nevnte bestemmelsen i hevdsloven. Det foreslås en definisjon tilsvarende den endrede definisjonen av verdipapir i panteloven § 4-1 annet ledd, jf aksjeloven § 21-3 nr 37.

Til § 21-3 nr 38

Bestemmelsen gjelder nødvendige endringer i stiftelsesloven som følge av den nye aksjeloven. Ved endringen av stiftelsesloven § 28 første og annet ledd er det imidlertid tatt utgangspunkt i ordlyden slik denne lød før lovendringen 7 april 1995 nr 14, og ordlyden foreslås derfor justert i samsvar med den nevnte lovendringen.

Til § 21-3 nr 51

Forslaget gjelder retting av henvisningsfeil, og innebærer ingen realitetsendring.

9.13 MERKNADER TIL ENDRINGENE I ALLMENNAKSJELOVEN

Til § 2-13

Det vises til merknaden til aksjeloven § 2-13, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 2-18

Det vises til merknaden til aksjeloven § 2-18, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 2-19

Det vises til merknaden til aksjeloven § 2-19, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 4-14

Forslaget gjelder retting av en inkurie. Henvisningen til § 4-2 er erstattet av en henvisning til § 4-7.

Til § 5-19

Forslaget er ikke ment å innebære noen realitetsendring. Bestemmelsen er omformulert med sikte på å få til en liknende teknisk utforming som den foreslåtte § 5-19 i aksjeloven, jf merknaden til denne bestemmelsen. Forskjellene mellom allmennaksjelovens regel og den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven har bakgrunn i forskjellene mellom de to lovene når det gjelder reguleringen av adgangen til å omsette aksjer. Se for øvrig merknaden til aksjeloven § 5-19 om personklausuler.

Til § 5-20

Forslaget er ikke ment å innebære noen realitetsendring. Bestemmelsen er omformulert med sikte på å få til en liknende utforming som den foreslåtte § 5-20 i aksjeloven, jf merknaden til denne bestemmelsen. Forskjellene mellom allmennaksjelovens regel og den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven har bakgrunn i forskjellene mellom de to lovene når det gjelder reguleringen av adgangen til å omsette aksjer.

Til § 6-3

Det vises til merknaden til aksjeloven § 6-3, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 7-5

Forslagene gjelder tekniske endringer som følge av forslaget om ny regnskapslov, jf Ot prp nr 42 (1997-98).

Til § 8-1

Det foreslås en endring av *første ledd.* Endringen er en ren teknisk tilpasning til forslaget til ny regnskapslov, jf Ot prp nr 42 (1997-98), og innebærer ikke noen realitetsendring.

Til § 8-2

Forslaget gjelder tekniske endringer som følge av forslaget om ny regnskapslov, jf Ot prp nr 42 (1997-98).

Til § 8-10

Forslaget gjelder retting av en inkurie. Siden første ledd omhandler kreditt m v til erverv av aksjer i selskapet samt erverv av aksjer og andeler i et annet selskap i samme konsern, bør alternativet om erverv av *andeler* komme til uttrykk også i annet ledd.

Til § 9-1

Det vises til merknaden til aksjeloven § 9-1, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 10-7

Forslaget gjelder retting av en mindre inkurie. Siden bestemmelsen i *tredje ledd annet punktum* henviser til hele § 2-10, er det unødvendig med en oppramsing av hvilke ledd i § 2-10 som skal gjelde tilsvarende.

Til § 10-9

Det vises til merknadene til aksjeloven §§ 2-18 og 10-9 som har tilsvarende relevans for den foreslåtte endringen av allmennaksjeloven § 10-9.

Til § 11-8

Det vises til merknaden til aksjeloven § 11-8, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 13-2

Det foreslås enkelte endringer i reglene i *annet ledd* om konsernfusjon, se merknaden til aksjeloven § 13-2, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 13-3

Det vises til merknaden til aksjeloven § 13-3, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 13-18

Det vises til merknaden til aksjeloven § 13-17, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

Til § 14-2

Det foreslås enkelte endringer i reglene i *tredje ledd* om konsernfisjon. Forslaget er i samsvar med forslaget om endring av de tilsvarende reglene i aksjeloven og allmennaksjeloven om konsernfusjon. Det vises til merknaden til aksjeloven § 13-2 og til omtalen i kapittel 6.

Til § 16-10

Forslaget gjelder tekniske endringer av *tredje ledd* som følge av forslaget om ny regnskapslov, jf Ot prp nr 42 (1997-98).

Til § 20-6

Det vises til merknaden til aksjeloven § 20-6, som har tilsvarende relevans for allmennaksjelovens bestemmelse.

9.14 MERKNADER TIL IKRAFTTREDELSESBESTEMMELSEN

Det foreslås at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, og at det kan fastsettes forskjellig ikraftsettingstidspunkt for de forskjellige bestemmelsene i endringsloven. For endringene i sameieloven, forvaltningsloven, odelsloven, naturskadeloven og sjøloven foreslås det likevel ikrafttredelse straks, siden endringene bare går ut på retting av inkurier. Også for endringene i aksjeloven og allmennaksjeloven er det foreslått ikrafttredelse straks. Aksjeloven og allmennaksjeloven er ennå ikke satt i kraft, og endringene vil dermed følge ikrafttredelsen av de nye lovene.

For endringene i forsikringsavtaleloven, bilansvarsloven og yrkesskadeforsikringsloven som gjelder foreldelse av krav mot forsikringsselskap etter at kravet er meldt til selskapet, foreslås det en overgangsregel som presiserer at de nye reglene bare får anvendelse for krav som meldes etter ikraftsettingstidspunktet.

Endringene i foreldelsesloven bør tre i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Endringene vil ikke få noen virkning for krav som allerede er foreldet på ikraftsettingstidspunktet. Derimot foreslår departementet at det presiseres at endringene vil gjelde også for tidligere oppståtte krav såfremt disse ikke er foreldet på ikraftsettingstidspunktet. En slik overgangsregel innebærer en rimelig og praktisk grensedragning og har vært benyttet også ved tidligere endringer i foreldelsesreglene. Den foreslåtte treårsregelen i § 21 nr 2 annet punktum vil omfatte noen tilfeller som i dag er omfattet av tiårsregelen i første punktum. Med tanke på disse tilfellene foreslås en overgangsregel om at foreldelse etter de nye reglene tidligst kan inntre tre år etter ikrafttredelsen av endringsloven, dersom ikke fordringen ville vært foreldet før dette også etter tidligere gjeldende regler.

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i forsikringslovgivningen, aksjelovgivningen og enkelte andre lover.

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i forsikringslovgivningen, aksjelovgivningen og enkelte andre lover i samsvar med et fremlagt forslag.

Tilråding fra Justis- og politidepartementet ligger ved.

Forslag

til lov om endringer i forsikringslovgivningen, aksjelovgivningen og enkelte andre lover

I

I lov 3 februar 1961 om ansvar for skade som motorvogner gjer (Bil-ansvarslova) skal § 19 fjerde ledd tredje punktum lyde:

Reglane om foraldring i *forsikringsavtalelova § 8-5 og § 8-6 første, andre og fjerde leden* gjeld ikkje om skadebot eller attsøkjingskrav etter denne lova.

II

Lov 18 juni 1965 nr 6 om sameige § 13 første ledd tredje punktum skal lyde:

Paragraf 11 *andre* stykket gjeld tilsvarande.

III

I lov 10 februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) skal § 34 tredje ledd tredje punktum lyde:

Begrensningene i *første og annet* punktum gjelder likevel ikke når vedtaket også er påklaget av en annen klager, og dennes klage finnes begrunnet.

IV

I lov 28 juni 1974 nr 58 om odelsretten og åseteretten gjøres følgende endringer:

§ 42 første ledd første punktum skal lyde:

Dersom ein eigar skøyter eigedomen tilbake til ein tidlegare eigar som han ætter frå, eller eigedomen fell tilbake til den tidlegare eigaren ved arv, blir den tidlegare eigars odelsrett ikkje rekna for å vere tapt, endå om han hadde best odelsrett og det er gått meir enn *1* år sidan den andre fekk tinglyst heimel.

§ 43 første ledd første punktum skal lyde:

Ved friviljug avhending av odelsjord frå ein eigar med nedervd odelsrett, kan også dei eldre syskena og deira liner gjere odelsrett gjeldande, endå om seljaren har ått jorda med full heimel i meir enn *1* år.

V

I lov 18 mai 1979 nr 18 om foreldelse av fordringer gjøres følgende endringer:

§ 16 skal lyde:

§ 16 (Administrativ avgjørelse m.m.)

1. Foreldelse avbrytes når *tvist om kravet bringes* inn til avgjørelse ved et forvaltningsorgan som har særskilt myndighet til å avgjøre *slik tvist.* Dette gjelder selv om vedtaket kan overprøves av andre organer eller bringes inn for domstolene. Dersom saken blir forberedt av et annet organ, er det tilstrekkelig at kravet er brakt inn til dette organ for å få det avgjort.

2. Reglene i nr. 1 gjelder tilsvarende for *tvist om* krav som bringes inn for en klage- eller reklamasjonsnemnd som er opprettet av skyldneren eller bransjeorganisasjon han er tilsluttet eller under deres medvirkning. Det samme gjelder hvis vedtektene for nemnda er offentlig godkjent etter særskilt lovbestemmelse eller hvis skyldneren godtar at *tvist om* kravet bringes inn for en opprettet klage- eller reklamasjonsnemnd.

§ 21 nr 2 skal lyde:

2. Blir fordringen *bindende* fastslått ved rettsforlik, dom eller annen avgjørelse som nevnt i §§ 15 eller 16, løper en ny foreldelsesfrist på 10 år fra den dag da rettsforlik er inngått, dom er avsagt eller annen avgjørelse er truffet, eller fra den dag da fordringshaveren tidligst kan kreve å få oppfyllelse. *Oppnår fordringshaveren avgjørelse som nevnt uten at fordringen blir bindende fastslått, er den nye foreldelsesfristen 3 år.* Fordring på senere forfalt rente eller selskapsutbytte foreldes likevel etter §§ 2 og 3, og senere forfalt terminytelse etter § 6.

§ 29 nr 3 første punktum skal lyde:

Rettidig *avbrudd er* skjedd når det nødvendige skrift er kommet fram til vedkommende myndighet eller person, eller når det her i riket er postlagt til vedkommende før fristen er ute.

VI

I lov 23 desember 1988 nr 104 om produktansvar skal § 2-5 nytt annet punktum lyde:

Produsentens ansvar skal likevel ikke reduseres når skaden er forårsaket av både en sikkerhetsmangel ved produktet og en tredjepersons handling eller unnlatelse.

VII

I lov 16 juni 1989 nr 65 om yrkesskadeforsikring skal § 15 nytt tredje ledd lyde:

Krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at arbeidstakeren har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes. Foreldelsesfristen forlenges ikke etter bestemmelsen her dersom det er gått mer enn 10 år fra kravet ble meldt til selskapet.

VIII

I lov 16 juni 1989 nr 69 om forsikringsavtaler gjøres følgende endringer:

§ 8-5 annet ledd første punktum skal lyde:

Avslår selskapet et krav om erstatning helt eller delvis, mister sikrede retten til erstatningen dersom ikke sak er anlagt eller nemndbehandling krevd etter § 20-1 *eller etter §§ 2 eller 3 i lov 16 juni 1989 nr 70 om naturskadeforsikring* innen seks måneder etter at sikrede fikk skriftlig melding om avslaget.

§ 8-6 annet og tredje ledd skal lyde:

Ved ansvarsforsikring foreldes selskapets ansvar etter de samme regler som gjelder for sikredes erstatningsansvar, *jf likevel tredje ledd.*

Krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at sikrede, eller skadelidte (jf §§ 7-6 og 7-7), har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes. Foreldelsesfristen forlenges ikke etter bestemmelsen her dersom det er gått mer enn 10 år fra kravet ble meldt til selskapet. Medfører første punktum ved ansvarsforsikring at skadelidtes krav mot sikrede foreldes før kravet mot selskapet, består likevel selskapets ansvar overfor skadelidte.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 18-6 tredje ledd skal lyde:

Krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at sikrede har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes. Foreldelsesfristen forlenges ikke etter bestemmelsen her dersom det er gått mer enn 10 år fra kravet ble meldt til selskapet.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

IX

I lov 16 juni 1989 nr 70 om naturskadeforsikring gjøres følgende endringer:

§ 2 første ledd første punktum skal lyde:

Er det tvil om det foreligger naturskade etter § 1 første ledd eller om betingelsene for nedsettelse eller nektelse av erstatning etter § 1 tredje ledd, er til stede, kan forsikringsselskapet eller den sikrede forelegge spørsmålet for ankenemnda for Statens naturskadefond etter reglene i naturskadeloven *§ 18.*

§ 3 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Oppstår det tvil om det er inntruffet *én* eller flere naturkatastrofer, kan forsikringsselskapet eller den sikrede forelegge spørsmålet for ankenemnda for Statens naturskadefond etter reglene i naturskadeloven *§ 18.*

X

I lov 25 mars 1994 nr 7 om sikring mot og erstatning for naturskader (naturskadeloven) skal § 19 første ledd annet punktum lyde:

For øvrig gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel *VI* med mindre annet følger av loven her.

XI

I lov 24 juni 1994 nr 39 om sjøfarten (sjøloven) gjøres følgende endringer:

§ 209 første og annet ledd skal lyde:

Reglene i § 191 til § 208 medfører ingen innskrenkning i en rettighetshavers eller operatørs ansvar etter reglene i petroleumsloven *kapittel 7* for krav i anledning av forurensningsskade som følge av utstrømming eller utslipp av petroleum.

Er rettighetshaveren eller operatøren ansvarlig for skaden etter petroleumsloven *kapittel 7,* kan krav etter §§ 207 og 208 bare gjøres gjeldende med de begrensninger som følger av reglene i petroleumsloven *§§ 7-4 og 7-5.*

§ 228 første og annet ledd skal lyde:

Reglene i § 210 til § 227 medfører ingen innskrenkning i en rettighetshavers eller operatørs ansvar etter reglene i petroleumsloven *kapittel 7* for krav i anledning av forurensningsskade som følge av utstrømming eller utslipp av petroleum.

Er rettighetshaveren eller operatøren ansvarlig for skaden etter petroleumsloven *kapittel 7,* kan krav etter §§ 226 og 227 bare gjøres gjeldende med de begrensninger som følger av reglene i petroleumsloven *§§ 7-4 og 7-5.*

XII

I lov 13 juni 1997 nr 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) gjøres følgende endringer:

§ 2-13 femte ledd tredje punktum skal lyde:

Er aksjekapitalen nedsatt etter annet punktum, kan styret innen seks måneder etter at *selskapet* er registrert, skaffe tilsvarende dekning for aksjekapitalen ved særskilt beslutning om nytegning.

§ 2-18 annet ledd tredje og nytt fjerde punktum skal lyde:

I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor.

§ 2-19 annet ledd skal lyde:

(2) Ansvaret etter første ledd gjelder ikke mangler som skriver seg fra verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn *penger.*

§ 4-2 første ledd første punktum skal lyde:

Erververen av en aksje kan bare utøve de rettigheter som tilkommer en aksjeeier når ervervet er innført i aksjeeierboken, eller når ervervet er meldt og godtgjort uten at det hindres på grunn av *omsetningsbegrensninger etter vedtektene eller loven.*

§ 4-15 femte ledd skal lyde:

(5) Bestemmelsene i første til fjerde ledd, jf §§ 4-16 til 4-23, gjelder tilsvarende for tegningsrett til aksjer.

§ 5-19 skal lyde:

(1) Det kreves tilslutning fra eiere av aksjer som utgjør mer enn ni tideler av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, og dessuten flertall som for vedtektsendring, for en beslutning som for utgitte aksjer *innebærer at* aksjeeiernes rett til utbytte eller til selskapets formue reduseres på annen måte enn ved bestemmelse som nevnt i § 2-2 annet ledd.

(2) *I et selskap hvor aksjene kan skifte eier uten samtykke fra selskapet etter § 4-15 annet ledd, kreves det flertall som nevnt i første ledd også for en beslutning som innebærer at utgitte aksjer bare kan erverves med samtykke fra selskapet.*

§ 5-20 første ledd nr 2 skal lyde:

at det i et selskap hvor aksjene kan skifte eier uhindret av reglene om forkjøpsrett i § 4-15 tredje ledd, skal innføres regler om forkjøpsrett, eller at det i et selskap skal innføres andre begrensninger i adgangen til å overdra, erverve eller eie aksjer enn slike begrensninger som er nevnt i § 4-15 annet og tredje ledd;

§ 6-3 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Mer enn halvdelen av styrets medlemmer skal likevel velges av generalforsamlingen, hvis ikke valgretten overføres til et vedtektsfestet selskapsorgan.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 7-5 annet ledd nr 3 skal lyde:

den som er medlem av selskapets styre, er daglig leder, eller har ansvar for eller deltar i utførelsen av selskapets *formuesforvaltning, registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger,* utarbeidelse av årsberetning, verdivurdering, eller som gir konkrete anbefalinger om vurdering av poster i et *årsregnskap,* eller har tilsvarende verv eller stilling, samt den som er varamedlem for noen som har et slikt verv eller en slik stilling;

§ 7-5 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Bestemmelsene i denne paragrafen skal ikke være til hinder for at revisor kan foreta teknisk utarbeiding av *årsregnskap og årsberetning,* gi råd om de alminnelige kravene til innholdet i et *årsregnskap eller en årsberetning* eller om innholdet i regnskapslovgivningens vurderingsregler.

I § 8-1 skal innledningen til første ledd lyde:

Som utbytte kan bare deles ut *årsresultat* etter det godkjente resultatregnskapet for siste regnskapsår *og annen egenkapital* etter fradrag for

§ 8-1 tredje ledd skal lyde:

(3) Egenkapital som kan utdeles som utbytte etter første og annet ledd *uten å følge fremgangsmåten etter §§ 12-4 og 12-6,* regnes som selskapets frie egenkapital.

§ 9-1 annet ledd annet punktum skal lyde:

Dersom aksjer i forbindelse med kapitalforhøyelse tegnes i strid med *reglene i første ledd første og annet punktum,* anses styret for å ha tegnet aksjene for egen regning.

§ 10-7 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Bestemmelsene i *§ 2-10 gjelder* tilsvarende.

§ 10-9 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 10-9 annet ledd annet og nye tredje og fjerde punktum skal lyde:

I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor. § 2-19 gjelder tilsvarende.

§ 10-20 første ledd skal lyde:

(1) Forhøyelse av aksjekapitalen ved fondsemisjon kan skje ved overføring til aksjekapitalen fra overkursfondet (jf § 3-2 annet ledd nr 3) og fra fri *egenkapital. § 8-1 tredje ledd gjelder tilsvarende for hva som skal regnes som selskapets frie egenkapital, men likevel slik at det kan overføres egenkapital til aksjekapitalen selv om vilkårene i § 8-1 annet ledd ikke er oppfylt.*

§ 11-8 nytt femte ledd skal lyde:

(5) *§ 10-16 gjelder tilsvarende.*

§ 13-2 annet ledd skal lyde:

(2) Tilhører det overtakende selskapet et konsern, og har ett eller flere av konsernselskapene samlet mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende selskapet, kan vederlaget i aksjer i stedet være aksjer i *morselskapet, eller aksjer i et annet datterselskap hvor morselskapet alene eller gjennom datterselskap har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen. Kapitalforhøyelsen i morselskapet eller datterselskapet kan gjennomføres ved at en fordring som utstedes av det overtakende selskapet, og som tilsvarer den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fusjonen, nyttes som aksjeinnskudd. Fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere.*

§ 13-3 tredje ledd annet punktum oppheves.

§ 13-17 tredje ledd skal lyde:

(3) Det overtakende selskapet skal oppbevare det eller de overdragende selskapenes *oppbevaringspliktige regnskapsmateriale etter regnskapsloven § 2-7 og* bøker i minst ti år etter at fusjonen er registrert. *Registrerte regnskapsopplysninger i det eller de overdragende selskapene på fusjonstidspunktet skal kunne gjengis som angitt i regnskapsloven § 2-2 i minst ti år etter at fusjonen er registrert.*

§ 14-2 tredje ledd skal lyde:

(3) Tilhører et overtakende selskap et konsern, og har ett eller flere av konsernselskapene samlet mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende selskapet, kan vederlaget i aksjer i stedet være aksjer i *morselskapet, eller aksjer i et annet datterselskap hvor morselskapet alene eller gjennom datterselskap har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen. Kapitalforhøyelsen i morselskapet eller datterselskapet kan gjennomføres ved at en fordring som utstedes av det overtakende selskapet, og som tilsvarer den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fisjonen, nyttes som aksjeinnskudd. Fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere.*

§ 16-10 tredje ledd skal lyde:

(3) Avviklingsstyret skal sørge for at selskapets *oppbevaringspliktige regnskapsmateriale etter regnskapsloven § 2-7 og* bøker oppbevares i minst ti år etter den endelige oppløsningen. *Registrerte regnskapsopplysninger skal kunne gjengis som angitt i regnskapsloven § 2-2 i minst ti år etter den endelige oppløsningen.*

§ 20-6 tredje ledd skal lyde:

(3) Riksrevisjonen skal varsles og har rett til å være til stede på generalforsamlingen *og på møter i bedriftsforsamlingen* i selskaper som nevnt i første ledd første punktum.

§ 21-2 nr 4 første punktum skal lyde:

Et aksjeselskap som har holdt konstituerende generalforsamling før loven trer i kraft, og som har en aksjekapital på mindre enn *100.000* kroner, må innen fem år fra lovens ikrafttredelse forhøye aksjekapitalen til minst dette beløpet.

I § 21-3 skal nytt nr 23a lyde:

23a. I lov 9 desember 1966 nr 1 om hevd skal § 1 annet ledd annet punktum lyde:

Med verdepapir er meint omsetningsgjeldsbrev *og dermed likestilte dokument og omsetningspapir som representerer retten til ein part i eit selskap.*

I § 21-3 nr 38 om endringer i lov 23 mai 1980 nr 11 om stiftelser m m skal endringen av § 28 første og annet ledd lyde:

For styre og *forretningsfører gjelder* reglene i aksjeloven §§ 6-1 til 6-3 og §§ 6-6 til 6-34 så langt de passer. *Et stiftelsesorgan kan likevel velge sine egne medlemmer dersom § 27 ikke er til hinder for dette.*

Reglene i aksjeloven kapittel 7 gjelder så langt de passer. *Ved anvendelse av reglene der trer den eller de personer eller organer som etter vedtektene velger eller oppnevner styrets medlemmer i generalforsamlingens sted.*

I § 21-3 nr 51 om endringer i lov 10 juni 1988 nr 39 om forsikringsvirksomhet skal endringen av § 10-5 annet ledd lyde:

Kredittilsynet trer i skifterettens sted ved utøvelse av myndighet som nevnt i aksjeloven § 13-15 og § 14-7, jf § *13-15. Reglene* i aksjeloven kapitlene 13 *og 14* og § 4-26 gjelder tilsvarende for gjensidige forsikringsselskaper.

XIII

I lov 13 juni 1997 nr 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) gjøres følgende endringer:

§ 2-13 femte ledd tredje punktum skal lyde:

Er aksjekapitalen nedsatt etter annet punktum, kan styret innen seks måneder etter at *selskapet* er registrert, skaffe tilsvarende dekning for aksjekapitalen ved særskilt beslutning om nytegning.

§ 2-18 annet ledd annet og nytt tredje punktum skal lyde:

I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor.

§ 2-19 annet ledd skal lyde:

(2) Ansvaret etter første ledd gjelder ikke mangler som skriver seg fra verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn *penger.*

§ 4-14 skal lyde:

Bestemmelsene i §§ *4-7,* 4-12 og 4-13 gjelder tilsvarende for tegningsrett til aksjer.

§ 5-19 skal lyde:

(1) Det kreves tilslutning fra eiere av aksjer som utgjør mer enn ni tideler av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, og dessuten flertall som for vedtektsendring, for en beslutning som for utgitte aksjer *innebærer at* aksjeeiernes rett til utbytte eller til selskapets formue reduseres på annen måte enn ved bestemmelse som nevnt i § 2-2 annet ledd.

(2) *I et selskap hvor aksjene kan skifte eier uten samtykke fra selskapet etter § 4-15 annet ledd, jf §§ 4-16 og 4-17, kreves det flertall som nevnt i første ledd også for en beslutning som innebærer at utgitte aksjer bare kan erverves med samtykke fra selskapet.*

§ 5-20 første ledd nr 2 skal lyde:

at retten til å overdra, erverve eller eie aksjer i selskapet innskrenkes på annen måte enn nevnt i § 5-19 *annet ledd;*

§ 6-3 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Mer enn halvdelen av styrets medlemmer skal likevel velges av generalforsamlingen, hvis ikke valgretten overføres til et vedtektsfestet selskapsorgan.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 7-5 annet ledd nr 3 skal lyde:

den som er medlem av selskapets styre, er daglig leder, eller har ansvar for eller deltar i utførelsen av selskapets *formuesforvaltning, registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger,* utarbeidelse av årsberetning, verdivurdering, eller som gir konkrete anbefalinger om vurdering av poster i et *årsregnskap,* eller har tilsvarende verv eller stilling, samt den som er varamedlem for noen som har et slikt verv eller en slik stilling;

§ 7-5 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Bestemmelsene i denne paragrafen skal ikke være til hinder for at revisor kan foreta teknisk utarbeiding av *årsregnskap og årsberetning,* gi råd om de alminnelige kravene til innholdet i et *årsregnskap eller en årsberetning* eller om innholdet i regnskapslovgivningens vurderingsregler.

I § 8-1 skal innledningen til første ledd lyde:

Som utbytte kan bare deles ut *årsresultat* etter det godkjente resultatregnskapet for siste regnskapsår *og annen egenkapital* etter fradrag for

§ 8-2 annet punktum skal lyde:

Har selskapet bedriftsforsamling, kan det bestemmes i vedtektene at beslutning om utdeling av utbytte skal treffes av bedriftsforsamlingen med forbehold for generalforsamlingens fastsetting av *årsregnskapet og årsberetningen.*

§ 8-10 annet ledd skal lyde:

(2) Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra første ledd for erverv av aksjer *eller andeler* av eller for ansatte i selskapet eller i selskap i samme konsern.

§ 9-1 annet ledd annet punktum skal lyde:

Dersom aksjer i forbindelse med kapitalforhøyelse tegnes i strid med *reglene i første ledd første og annet punktum,* anses styret for å ha tegnet aksjene for egen regning.

§ 10-7 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Bestemmelsene i *§ 2-10 gjelder* tilsvarende.

§ 10-9 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 10-9 annet ledd annet og nye tredje og fjerde punktum skal lyde:

I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor. § 2-19 gjelder tilsvarende.

§ 11-8 nytt femte ledd skal lyde:

(5) *§ 10-16 gjelder tilsvarende.*

§ 13-2 annet ledd skal lyde:

(2) Tilhører det overtakende selskapet et konsern, og har ett eller flere av konsernselskapene samlet mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende selskapet, kan vederlaget i aksjer i stedet være aksjer i *morselskapet, eller aksjer i et annet datterselskap hvor morselskapet alene eller gjennom datterselskap har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen. Kapitalforhøyelsen i morselskapet eller datterselskapet kan gjennomføres ved at en fordring som utstedes av det overtakende selskapet, og som tilsvarer den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fusjonen, nyttes som aksjeinnskudd. Fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere.*

§ 13-3 tredje ledd annet punktum oppheves.

§ 13-18 fjerde ledd første og annet punktum skal lyde:

Det overtakende selskapet skal oppbevare det eller de overdragende selskapenes *oppbevaringspliktige regnskapsmateriale etter regnskapsloven § 2-7 og* bøker i minst ti år etter at fusjonen er registrert. *Registrerte regnskapsopplysninger i det eller de overdragende selskapene på fusjonstidspunktet skal kunne gjengis som angitt i regnskapsloven § 2-2 i minst ti år etter at fusjonen er registrert.*

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 14-2 tredje ledd skal lyde:

(3) Tilhører et overtakende selskap et konsern, og har ett eller flere av konsernselskapene samlet mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende selskapet, kan vederlaget i aksjer i stedet være aksjer i *morselskapet, eller aksjer i et annet datterselskap hvor morselskapet alene eller gjennom datterselskap har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen. Kapitalforhøyelsen i morselskapet eller datterselskapet kan gjennomføres ved at en fordring som utstedes av det overtakende selskapet, og som tilsvarer den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fisjonen, nyttes som aksjeinnskudd. Fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere.*

§ 16-10 tredje ledd første og annet punktum skal lyde:

Avviklingsstyret skal sørge for at selskapets *oppbevaringspliktige regnskapsmateriale etter regnskapsloven § 2-7 og* bøker oppbevares i minst ti år etter den endelige oppløsningen. *Registrerte regnskapsopplysninger skal kunne gjengis som angitt i regnskapsloven § 2-2 i minst ti år etter den endelige oppløsningen.*

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 20-6 tredje ledd skal lyde:

(3) Riksrevisjonen skal varsles og har rett til å være til stede på generalforsamlingen *og på møter i bedriftsforsamlingen* i selskaper som nevnt i første ledd første punktum.

XIV

Loven her trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det kan bestemmes at endringene skal tre i kraft til forskjellig tid. Endringene i avsnitt II, III, IV, X, XI, XII og XIII trer likevel i kraft straks.

Endringene i lov 3 februar 1961 om ansvar for skade som motorvogner gjer § 19, lov 16 juni 1989 nr 65 om yrkesskadeforsikring § 15 og lov 16 juni 1989 nr 69 om forsikringsavtaler §§ 8-6 og 18-6 får virkning bare for krav som er meldt til forsikringsselskapet etter ikrafttredelsestidspunktet.

Endringene i lov 18 mai 1979 nr 18 om foreldelse av fordringer gjelder også tidligere oppståtte fordringer som ikke er foreldet på ikraftsettingstidspunktet. Foreldelse av slike fordringer inntrer tidligst tre år etter ikraftsettingen med mindre fordringen ville være foreldet på et tidligere tidspunkt også etter de regler som gjelder når endringene trer i kraft.

O. Fredr. Arnesen. Mars 1998.